

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԷ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 13, 1904

ԹԻԻ 7

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Ճ. Ս. ՊԱՐՆԸՍ

ԲՈՎ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կատարելութիւն 113.—«Աւետարանական» Բառիկ Նշանակութիւնը 115.—Աղօթքի Պատասխան 117.—Անբացու պեր 117.—Երբ Գտան Ժամանակ 118.—«Հոգի Մը» 119.—Վարկածներ Գաղցկեղի Պատճառներուն վրայ 121.—Մանրմունք 121.—Ո՞վ է Յանցաւորը 122.—Թելադրութիւն Մը 124.—Պանդուխտ 124.—Ագդ 124.—Քաղաքական Լուրեր 125.

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

[Խմբագրական]

1.

Կեանքի ասպարէզին մէջ մեր ջանքն ըլլալու է միշտ լաւագոյնն ընելու Անկէ պակաս եղող ոեւէ նպատակ անարժան է մեզի. եթէ մէկուն գործը նկարչութիւն է, ջանալու է կատարելութեան դիմել անոր մէջ. Թերեւս գիտէ թէ Րէմպրանթի կամ Թիցիանօի հանճարը չունի. Բայց ջանադիր ըլլալու է անոնց դիրքին մօտենալ որչափ հնար է. եթէ մէկը վիրաբոյժ է, իր իսկ շահուն եւ ուրիշներու շահուն համար մղուած մը զգալու է աշխատելու որ իր արուեստին մէջ վարպետ ըլլայ. Իր քիչ մը աւելի ճարտարութիւն ստանալը կամ չստանալը կրնայ մահու եւ կենաց խնդիր ըլլալ ոմանց համար, զորոնք ինք կը դարմանէ. եթէ չկրնար Լորէնցօի մը կամ աշխարհահռչակ ուրիշ մասնագէտի մը ճարտարութիւնը ձեռք բերել, պատճառը հաւատարմութեամբ աշխատելն ըլլալու չէ.

Նկարչութիւնը կամ վիրաբուժութիւնը քիչեւրու յատուկ է. Ուրիշ գործ մը կայ որ ամէնուն յատուկ է, նկարագիր չինելու գործը. Եւ այս ամէնէն կարեւոր գործն է ամէն մարդու համար, եւ երեք պատճառով. (1) Սուրբ նկարագիրը ինք-

նին ամէնէն յարգի բանն է աշխարհի մէջ. (2) Մեծագոյն ազդեցութիւնը զոր յոյժ շատեր աշխարհի մէջ ի գործ կը դնեն բարեւոյ կամ չարի համար. Իրենց նկարագիրն միջոցով ի գործ կը դնեն. (3) Նկարագիրը միակ մնայուն բանն է, միակ դրամագուլիւր զոր մեզի հետ կը տանինք, երբ միւս աշխարհը կը մտնենք. Եւ նկարագրի կազմութեան մէջ կատարելութիւնը մեր միակ օրինաւոր կէտ նպատակին է. Պէտք է զայն ընտրենք իբրեւ նպատակ եւ անդուլ դէպ այն դիմենք, վասն զի մեր Արարիչը, որ նաեւ մեր սիրելի Հայրն է, նոյնը ընտրած է մեզի համար եւ կ'ըսէ, «Սուրբ եղէք, քանզի ես սուրբ եմ». Ուրիշ ընտրութիւններու մէջ մենք մեր դատողութիւնը գործածելու ազատ թողուած ենք. Մեր կոչումը, մեր բնականոնը, մեր ապրուստի կերպը մենք կ'որոշենք մեզի համար. եթէ իմաստուն ենք, շահու, առողջութեան, օգտակարութեան, եւն. նկատումներու ազդեցութիւնը կը կրենք. Բայց պատուէր մը չկայ որ մեզի բո՛ւ, Զայս ընտրեցէք կամ զայն ընտրեցէք. Կրնանք այս արհեստը ընտրել կամ այն արհեստը. Կրնանք այս քաղաքը բնակիլ, կամ այն քաղաքը. տարբերութիւն չընենք. Բայց մեր բարոյական կէտ

նպատակին, մեր ֆէադալի շինութեան վախճանը, ընտրելու պահուն միայն մէկ որոշում կրնանք տալ առանց մեղանշելու: Կատարեալ սրբութենէ վար ունէ բանով շատանալը երկնաւոր Հօրը անհնազանդ ըլլալ է:

Եւ Աստուծոյ պահանջումը արդար է: Մարդկային հոգին Աստուծոյ ազնուագոյն գործն է այս երկրին վրայ մեզի ծանօթ: Միակ բանն է որ բարձրագոյն, բարոյական տիեզերքին կը վերաբերի: Եւ մեր հոգիներն ընդունակ են իրենց Արարչին բարոյական գեղեցկութիւնը ցոլացնելու, սիրով, համակրութեամբ, մաքրութեամբ եւ սուրբ նկարագրի մէջ ուրիշ տարրերով լեցուելու: Այսու հանդերձ օժտուած ենք բարոյական ընտրութիւն ընելու կարողութեամբ: Առանց ասոր չէինք կրնար սուրբ ըլլալ: Մեր ուզածը կ'ընենք մեր հոգիներուն: Կը կրթենք զանոնք առաքինութեան մէջ, կամ կը կրթենք զանոնք մոլութեան մէջ: Ընտրութեան այս կարողութեան գիտակից ենք մենք, եւ օրը զայն հարկը անգամ կը դորձադրենք: Աստուած կը պատուիրէ աղիկամի գործել եւ այս աղիկամութիւնը վայելի: Միայն կ'արգելէ իր ազնուագոյն գործը կործանել կամ կատարեալ սրբութենէ վար տեւէ բանով շատանալ: Սրբութեան այս վիճակին համար ստեղծեց մեզ, եւ որովհետեւ կորսնցուցինք զայն, որպէս զի վերստանանք, իր Որդին զրկեց որ մեր մէջ ապրի եւ մեզի համար մեռնի, եւ Հոգին զրկեց որ մեր սիրտերուն մէջ գործէ: Այսպէս Աստուած մեզմէ կատարեալ սրբութիւն կը պահանջէ եւ իրաւունք ունի պահանջելու: Իբրեւ Քրիստոնեաներ դնելու չենք մեր առջեւ ունէ ուրիշ նպատակ:

Բայց ինչ է կատարելութիւնը: Բան մ'է որ կեանքի մաքնորեայ յարաբերութիւններուն մէջ վիճառուելու է: Եթէ անոր հասնիլ կարելի է միմիայն՝ խոյս տալով այս յարաբերութիւններէն եւ ճգնաւորական կեանք վարելով, ըսել է թէ քիչերու հնար է անոր հասնիլ: Դիցուք թէ Քրիստոնեաներու մաքնող սերունդ մը կատարեալ եւ անմեղ կեանքի մը տենչով լեցուի եւ սա գաղափարին յարի թէ միայն ամուրիութեամբ եւ ճգնաւորութեամբ կարելի է սրբութիւն ձեռք բերել: Այդ պարագային մէջ Քրիստոնեայ ընտանիքներ պիտի չկազմուին, Քրիստոնէութիւնն ալ, երբ այն սերունդը անցնի, բնաջինջ պիտի ըլլայ, եթէ նորադարձներ չհաճուն: Ընտանեկան յարաբերութիւնը Աստուծմէ հաստատուած է: Եղեմի մէջ կազմուեցաւ մարդուս մեղանշելէն առաջ, Կարգա Մենդոց գիրքին առաջին գլուխները: Աստուած ինքզինք

կը կոչէ մեր Հայրը: Ասով կը սրբէ հայրական յարաբերութիւնը: Քրիստոսի եկեղեցին կը կոչուի Քրիստոսի հարսը: Ասով մաքնէն նուիրական բանը կը զուգորդուի ամուսնական յարաբերութեան հետ: Հայրերու եւ զաւակներու, այրերու եւ կիներու, եղբայրներու եւ քոյրերու, բարեկամներու եւ ընկերներու հանգամանքով է որ կատարեալ պիտի ըլլանք: Աստուած մաքնուս կը ներկայացնէ կատարելութեան կէտ նպատակին, եւ ոչ թէ սակաւաթիւ առանձնաշնորհեալներու միայն: Մարդկային ընկերութեան մէջ ապրողի եւ մարդկային յարաբերութիւններ հաստատող յատուկ փորձութիւններէն խոյս տալով չէ որ կատարելութիւն կը գտնուի, այլ՝ այն փորձութիւններուն կուրծք տալով եւ յաղթելով: Խեղճ ու վատ տեսակ առաքինութիւն է այն, որ փախչելու եւ անապատին մէջ ծածկուելու պէտք կ'զգայ: Չենք ուզեր ըսել թէ բոլոր այդպէս ընողները խեղճ ու վատ էին: Անոնք սխալ գաղափարականներու հետեւեցան, գաղափարականներու՝ զորոնք եկեղեցին իր ետեւը կը թողու դէպի կատարելութիւն իր վազքին մէջ: Մարդոց մէջ ապրիլ եւ սակայն մաքուր ու անարատ մնալ, նախատուիլ եւ սակայն ի փոխարէն չնախատել, անէծքի տեղ օրհնութիւն տալ ատելութեան տեղ սէր տածել եւ պտուղի բարիք գործելով նոյն իսկ ճապերախտներուն ու չարերուն» (Ղու. 2. 35), ահա Քրիստոսի հետեւելու ճամբան, դէպի ի կատարելութիւն դիմելու ուղին: Աստուած մեզի չըռաւ, Կրնաք դուք ընտանեկան յարաբերութիւններ կազմելով եւ մարդոց մէջ ապրելով բարեպաշտութեան աւելի ստորին աստիճան մը ունենալ եւ ստիպուիլ կատարելութենէ վար բան մը ձեզի նպատակակէտ ընտրել: Կամ կրնաք այս յարաբերութիւններէն խոյս տալով աւելի սուրբ եւ աւելի ընտիր մարդիկ ըլլալ: Այլ մանաւանդ ըսաւ. «Ինչ յարաբերութիւններ ալ հաստատէք, սիրոյ, նուիրման եւ անձնուրացութեան ոգին զրէք անոնց մէջ եւ զանոնք իբրեւ ձեզի եւ ուրիշներու բարիք ընելու միջոց գործածեցէք: Եւ սրբութեան մէջ զարգանալու համար ոչ ոք աւելի նպատաւոր պայմանի մէջ կը գտնուի քան այն մարդը, որ այս ոգիով կը գործածէ կեանքի ընտանեկան անոյ յարաբերութիւնը:

Աճումը զոր կը վնասենք՝ երկու ուղղութեամբ է, կամ մանաւանդ թէ՛ դրական է թէ՛ բացասական: Կը բովանդակէ մեղքէ մաքրուիլ. եւ այս ինկած մարդոցս համար կարեւոր դեր է, բայց մաքնելու չէ: Նորածին մանկիկը գիտակցաբար գործուած մեղք չունի, նմանապէս ապուշը, Կայ նաեւ

դրական աճում, որ է զօրանալ սիրոյ, խնդու-
թեան, խաղաղութեան եւ հոգիի ուրիշ շնորհնե-
րու մէջ, եւ կը կարծենք թէ այս դրական աճու-
մը կը շարունակէ յաւիտեան : Երբ երկնային աշ-
խարհն հասնինք, բացասական կերպով կատարեալ
պիտի ըլլանք, այսինքն մեզքէ զերծ : Այս կը թուի
ըլլալ նշանակութիւնը Սբ. Գրոց սա խօսքին թէ
«հոն բնաւ անմաքրութիւն մը պիտի չմտնէ» : Թէ
այս ինչպէս պիտի ըլլայ չենք հասկնար : Ծշմար-
տապէս Բրիտանացի շատեր, երբ կը մեռնին, շատ
անկատար են, եւ մահն անոնց մէջ բարոյա-
կան փոփոխութիւն յառաջ բերելու հանդա-
մանք չունի ինքնին : Թէ ինչպէս կը կատա-
րելագործուի անկատար դործը՝ մին է այն գաղտ-
նիքներէն, որոնց լուծման պարտիմք սպասել մին-
չեւ որ մենք անձամբ միւս աշխարհն հասնինք :
Բաւարանի վարդապետութիւնն ըստ մեզ լոյս մը
չտար այս մասին : Մարդուս պէտք եղածը պա-
տիժ չէ, այլ աւելի կատարեալ սրբում, եւ այս
պիտի ձեռք բերուի ոչ թէ սոսկում ու չարչարանք
կրելով, այլ Աստուծոյ սէրը եւ ողորմութիւնը ա-
ւելի յատկօրէն ըմբռնելով :

Բայց երբ փրկուած մեղաւորը երկինք մտնէ
անարատ ու սուրբ, նոյնութեան յաւիտեանական
վիճակի մը սպասելու չէ, այլ՝ գիտութեան մէջ աճ-
ման եւ սիրոյ եւ խնդութեան մէջ աճման յաւի-
տեանականութեան : Այս սուրբ զգացումներուն
համար իր ընդունակութիւնը արդէն պիտի զար-
գանայ եւ իր հոգին յաւիտեան զեղուն պիտի ըլլայ :

Սակայն սոյն աճման բացասական կողմը կրնայ
հոս կատարելագործուիլ կրնայ մէկը բացարձակա-
պէս զերծ ըլլալ մեղքէ, քանի որ աշխարհի վրայ
կը գտնուի :

«ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ» ԲԱՌԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ (Յ. Գ. Գ.)

Բողոքականները առ հասարակ «Աւետարանա-
կան» տիտղոսը իրենց կը սեպականեն : Միւս
Բրիտանացիներէն որոշուելու համար զիրենք «Ա-
ւետարանական Բրիտանացի» եւ իրենց եկեղեցի-
ները «Աւետարանական Եկեղեցի» կ'անուանեն :
Իրաւունք ունին :

Եթէ յիշեալ տիտղոսը կը գործածուի Աւե-
տարանը Աստուծային Յայտնութիւն, կամ Ա-
ւետարան կարգացողներ, կամ Աւետարանը յար-
գողներ, եւ կամ կրօնական խնդիրներու մէջ Ա-
ւետարանը երկնատուր կանոն մը ճանչցողներ ի-
մաստով, այդ տիտղոսը Բողոքականներու յատ-

կացնել չիտակ չէ : Միւս Բրիտանացիներն ալ նոյ-
նը կ'ընեն : Բայց Բողոքականները յիշեալ տիտ-
ղոսը այս յիշուածներէն տարբեր եւ մասնաւոր
նշանակութիւնով մը կը գործածեն : Հիմա ջա-
նանք բացատրել այդ նշանակութիւնը :

«Աւետարան» թարգմանուած էլանկէլէն Յու-
նարէն բառը Նոր Կտակարանին մէջ 76 անգամ
գործածուած է : Եւ գործածուած է զլիաւորապէս
Մեսիայի գալստեան աւետիսին համար (Մատ. Գ. 23,
Թ. 35, եւն.) : Յիսուս Բրիտանացի աշխարհի հաղոր-
դած յայտնութեան այն ճշմարտութիւններուն ամ-
բողջութեան համար, որ (Մար. Ա. 1, Ը. 35, ԺԳ.
10, եւն.) : Յիսուս Բրիտանացի անունով աշխար-
հի հրատարակուած հոգեւոր փրկութեան կը
պատկանի (Հոով. Ա. 16, Ժ. 16, Ա. Կոր. Գ. 15,
Յայտ. ԺԳ. 6, եւն.) : Այս բառին Յիսուս Բրիտա-
նի կենսագրութիւնը պարունակող չորս զիրքե-
րուն (Մատթէոսի, Մարկոսի, Լուկասու, Յով-
հաննու) իբրեւ անուն գործածութիւնը քիչ մը
յետոյ սկսած է : Եւ այս բոլորէն կ'եզրակացուցուի
թէ Աւետարանը հոգեւոր փրկութեան այն զօրու-
թիւնն է, որ Յիսուս Բրիտանացի յայտնուեցաւ եւ
առաքեալներուն ձեռքով քարոզուեցաւ, եւ որ ուղ
եւ ծուծն է այն յայտնութիւններուն որ արձանագ-
րուած են բոլոր Սուրբ Գրոց մէջ : Իսկ Աւետա-
րանական ըսելով կը հասկցուի այն որ հաւատար-
մաբար կը փարի սոյն դրութեան, եւ իրեն ա-
ռաջարկուած կրօնական ոեւէ դադափար եւ վար-
դապետութիւն այս վորձաքարին կը զարնէ : Արդ
այն անձինք եւ այն եկեղեցիներ որոնք իրենց կրօ-
նական վարդապետութիւնները եւ պարտականու-
թիւնները կը հիմնեն Աւետարանին վրայ միայն
(այս բառը գործածելով վերոյեղեալ նշանակու-
թեամբ), կը կոչուին եւ պէտք է որ կոչուին Աւե-
տարանական :

Արդ, այն անձինք եւ այն եկեղեցիները, որոնց
կրօնական վարդապետութիւնները եւ պարտակա-
նութիւնները Սուրբ Գրոց մէջ գրուած յայտնու-
թեան ծուծը եւ էութիւնն են միայն, եւ ո-
րոնք կը ջանան Յիսուս Բրիտանացի յայտնուած եւ
առաքեալներուն միջոցաւ քարոզուած փրկութեան
ծրագրին վրայ հիմնել զանոնք, Աւետարանական կը
կոչուին եւ պէտք է որ կոչուին : Բայց այն ան-
ձինք եւ այն եկեղեցիք որ կրօնական վարդապե-
տութիւններու եւ պարտականութիւններու մա-
սին այս ինչ Սինոդին կամ եկեղեցւոյ մէկ հայրա-
պետին որոշումը հեղինակութիւն կը համարին,
պէտք չէ որ Աւետարանական կոչուին : Եւ անա-
սոյն տեսութեամբ պատշաճ է Բողոքական Եկե-

ղեցիներուն Աւետարանական անուանումը : Վասն զի ասոնք իրենց կրօնական դիրքը ապացուցանելու կամ պաշտպանելու համար միշտ Աւետարանին կը դիմեն : Եւ երբ իրենց կը յանձնարարուի վարդապետութիւն մը կամ ծէս մը ընդունիլ, կ'ուզեն անոր հիմը տեսնել Աւետարանին մէջ, այսինքն այն նշանակութիւնն ունեցող Աւետարանին մէջ զոր վերը բացատրեցինք : Բայց ոմանք Աւետարան ըսելով Սուրբ Գրոց «գիրը» կը հասկնան : ոմանք ալ չիտակ չեն կրնար ըմբռնել Աւետարանին բուն նշանակութիւնը, իսկ ուրիշներ Աւետարանին էական եւ հիմնական զաղափարին չեն կրնար թափանցել, բայց եւ այնպէս միշտ Աւետարանին կը դիմեն : Եւ հիմա, եթէ Հայ. Եկեղեցին, կամ Կաթողիկ Եկեղեցին եւ կամ Օրթոտոքս Եկեղեցին ալ նոյնը կ'ընէ, անոնք ալ պէտք է որ Աւետարանական կոչուին : Ոչ, եթէ այնպիսի առիթներ կը ներկայանան ուր կրօնական վարդապետութեան եւ պարտականութեանց համար զիմում կ'ըլլայ Պապի մը, Սինոդի մը եւ կամ Հայրապետի մը իբրեւ վերջին ատենին, այն ատեն պատշաճ չըլլար Աւետարանական անուանել զանոնք վերոյիշեալ իմաստով :

«Աւետարանական» բառին նշանակութիւնը ուրիշ տեսակէտէ մը եւս կրնանք նկատել : Աւետարան բառը սահմանեցինք, Յիսուս Քրիստոսով յայտնուած եւ առաքելներուն ձեռքով քարոզուած հոգեւոր փրկութեան գրութիւն : Բայց եթէ այս գրութիւնը, այսինքն Աւետարանը, հիմնական զաղափար մը, վարդապետութիւն մը ունի, եւ եթէ մենք կրնանք զանիկա գտնել եւ զանազանել, այն ատեն Աւետարանական ըսելով պիտի հասկնանք այն հիմնական վարդապետութեան յարող մնացող եւ անոր հպատակող : Արդարեւ Աւետարանին մէջ այսպիսի հիմնական վարդապետութիւն մը կայ, եւ այն է հաւատքով ձրի փրկութիւն, եւ ասոր իբրեւ բնական լրացուցիչ սա վարդապետութիւնը, թէ կրօնքը անձնական խնդիր է : Հոգիի փրկութիւնը ձրի է եւ կրօնքը անձնական : Յիսուս Քրիստոս իր պատգամներուն եւ վարդապետութիւններուն մէջ յայտարարեց թէ փրկութիւնը ձրի է : Յոգնած ու քեռնաւորուածներուն, ծարաւներուն եւ խաւարի մէջ գտնուողներուն հրաւերը, մոլորեալ ոչխարին, անառակ որդիին, պարտականներուն, հացկերոյթի հրաւիրուածներուն առականքը եւ ուրիշ առականք, եւ իրեն հաւատացողներուն ըրած մեծ խոստումները, վերջապէս Քրիստոսի ամբողջ կեանքը, բոլոր առականքը, քարոզութիւնները, խոստումները, չտրչաբանքները, մահը

եւ յարութիւնը, ամենն ալ մարդկային սեռը սիրող Երկնաւոր Հօր մը ներող սիրտը կ'արտայայտեն եւ ամէն մարդիկ անխտիր կը հրաւիրեն : Այս բոլոր հրաւերները եւ այս բոլոր խոստումներն ընող էակը մարդոց չըսաւ, «Այս հրաւերը ընդունեցէք, բայց յետոյ ձեզի պայմաններ պիտի առաջարկեմ» : Եթէ զանոնք ի գործ դնէք, կը փրկուիք : Աստուծոյ շնորհուած թողութիւնը եւ հոգեւոր փրկութիւնը ձրի է, եւ լոկ հաւատքով զանիկա ընդունողներուն կը շնորհուին «առանց գնոյ եւ առանց ստակի» : Յիսուս Քրիստոսի հիմնական աւետիսը այս էր : Յովհ. Գ. 3 եւ Մար. Ժ. 2. 16 համարներն անգամ ասոր բացատրութիւններ չեն : Քրիստոսով տրուած յայտնութեան, Աստուծոյ ձրիապէս տրուած թողութեան եւ Աստուծոյ սրբաւոր յաւիտեանական սիրոյն յայտարարութիւնն են անոնք : Առաքեալներն ալ այսպէս հասկցան զայս եւ այսպէս քարոզեցին : Եւ անոնց խորհուրդներուն իբրեւ թարգման հանդիսացող Պողոս առաքեալ, առ Հռովմայեցիս եւ առ Գաղատացիս Թուղթերուն մէջ եւ ուրիշ թուղթերու մէջ, անհրկայելի եւ անհերքելի կերպով ապացուցած է զայս : Մարդ կ'արդարանայ ոչ թէ օրէնքին գործերովը, այլ Աստուծոյ շնորհքով ձրիապէս (*) :

Ըսինք թէ կրօնքին անձնական խնդիր մը ըլլալը սոյն վարդապետութեան լրումն է : Եթէ մեղքերուս թողութիւնը Աստուծոյ ինծի կը շնորհուի ձրիապէս, ուրեմն այդ թողութիւնն ընդունելու համար կարօտ չեմ ուրիշ մարդու մը, այսինքն քահանային, միջամտութեան : Ես ինքնս անձամբ առնելու եմ զայն ուղղակի : Եթէ հոգեւոր փրկութիւնը ինծի ձրիապէս շնորհուող բան մըն է, ուրեմն ես կրնամ ուղղակի Աստուծոյ հետ հաղորդակցիլ : Իմ նոր մարդ մը ըլլալս ինծի եւ Աստուծոյ պատկանեալ խնդիր մըն է : Աստուած ուղղակի պիտի նորոգէ իմ հոգիս, եւ վերստին ծննդեան համար կարօտ չեմ ոչ մկրտութեան արարողութեան եւ ոչ մկրտիչ քահանային : Եթէ իմ սուրբ ըլլալս եւ Աստուծոյ հաճոյ կեանք ունենալս Աստուծոյ սիրոյն եւ շնորհաց արդիւնք օրհնութիւն են, զանոնք պարտիմ ես ինքնս ուղ-

(*) Սոյն խնդիրը Թուրքերէն Աւետարանի նախորդ տարիներու քանի մը թիւերուն մէջ «Մենք ինչո՞ւ Բողոքական ենք» վերնագրին ներքեւ ընդարձակօրէն պարզաբանած ենք, ուստի մեր ընթերցողներուն կը յանձնարարենք զիմի 1888ի Աւետարանի 34, 38, 44, 46, 47, 49, եւ 1889ի Աւետարանի 7 թիւերուն :

ղակի Աստուծոյ ընդունի Յիսուս Գրիստոսի միջոցով։ Առ Երրայեցիս Թուղթը գեղեցկապէս ապացուցած է սոյն վարդապետութիւնը։

Արդ, եթէ այս է Աւետարանին հիմնական վարդապետութիւնը, ուրիմն անոնք որ կը հաւատան թէ ի ձեռն հաւատոյ հոգեւոր փրկութիւնը ձրի է եւ կրօնքը անձնական խնդիր մը, եւ հետեւաբար կը մերժեն թէ հաւատացեալին ու Աստուծոյ մէջ տեղ արտօնացեալ դասակարգի մը եւ կամ ծէսերու միջամտութիւնը պէտք է, աւելի բարձր իմաստով մը կը կոչուին Աւետարանական։ Ահա այսպէս կը հաւատան Բողոքականները, եւ ուստի իրաւամբ եւ վայելչապէս կ'անուանին Աւետարանական։ Բայց պատշաճ չկրնար ըլլալ Աւետարանական կոչել այն անձերը կամ եկեղեցիները որոնք չեն ընդունիր Աւետարանին սոյն երկու հիմնական սկզբունքները, եւ մեղաց թողութեան, վերստին ծննդեան եւ որբացման անհրաժեշտ պայման կը համարին ինչ ինչ ծէսեր եւ արարողութիւններ եւ ասոնք կատարելու պաշտօնն ունեցող արտօնացեալ անձեր։

ՀՈԳԵԻՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՂՈԹՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Վաղարշի միակ պակսութիւնն այն է որ սաստիկ կծծի է։ Շատ ալ կը շահի սակայն։ Տեսակ մը անծակ կամ անծորակ աւաղան է, և հարկաւ ներաման վտանգ կայ։ Կը վախնայ աղքատութենէ։ Եւ որքան խոշորնայ իր ոսկիներուն կոյտը, այնքան աղքատանոցին մօտեցած կը կարծէ ինքզինք։ Սակայն պարկեշտ մարդ է, բարոյապէս ալ մաքուր։ Ներութիւն չտար իր ընկերին, և այնպէս հաւատարիմ է իր եկեղեցիին որպէս թէ տարիներէ հետեւ անոր սարկաւագներէն մին եղած ըլլար։ Բարեպաշտութիւնն ալ այն աղէկ տեսակէն է, որ թէ՛ տան մէջ թէ՛ եկեղեցիին մէջ կը գործէ։ Միայն սա պակսութիւնն ունի որ բաւական մատուցակ չէ ինք, այլ բաւականէն աւելի մթերանոցի պահապան։ Տակաւին կը յիշենք անոր աղօթքները և իր հանդարտ թէև երկայն հայցուածները սեղանի վրայ։ Ո՛րքան շրջահայեայ, շերմ և հեռանկատ էին անոնք։ Ոչ ոք կը մոռցուէր,

նոյն իսկ կիզիչ Ափրիկէի աղբւրներուն քով թափառողները։ Չկար խոշոր բարեք մը, զոր չհայցէր Աստուծոյ զաւակներէն նոյն իսկ խոնարհագոյնին համար։ Բայց մարդը խռովեցաւ և մտածել սկսաւ առաւօտ մը, երբ իր աղօթքէն ետքը մանչուկներէն մին անոր ըսաւ, “Հայրիկ, երանի թէ իմա ըլլար քու դրամդ։” “Ինչո՞ւ, տղաս։” “Անոր համար որ, եթէ իմա ըլլար, աղօթքներէդ մէկ քանին պատասխան կու տայի։”

Մենք Աստուծոյ գործակիցներ ենք։ Այն կը սպասէ որ մենք կատարենք պայմանագրու թեան մեղի պատկանող մասը և վերցնենք գերանին մեր կողմի ծայրը։ Եթէ այսպէս ընենք, երկինք այնպէս խուլ պիտի չերևի, ինչպէս երբեմն կ'երևի, երբ միայն մեր ձայնին արձագանգը կ'առնենք։ Այլ պիտի տեսնենք թէ անոր պատուհանները այնպէս աւուր փակուած չեն, ինչպէս դանգաւորած ենք թէ են։ Մթերանոցը տասանորդներ բերելով՝ լայնօրէն կը բացուին այն պատուհանները և այնքան օրհնութիւն կու գայ որ տեղ չենք ունենար ընդունելու։

Կեանքի մէջ բարի շատ բաներ թերեւ կը խորհինք ընել ու չենք կրնար, բայց աղօթքի մէջ մեր բաժինը մեր խորհածէն պակաս չէ, այլ աւելի։ Ոչ միայն խնդրելու ենք, այլ երբեմն նայելու ենք որ մեր աղօթքներուն պատասխան տրուի։

ԱՆԹԱՑՈՒՊԵՐ

Երբ Վիեննայի համալսարանը վերաբոյժ փրոֆ. Լորէնց Ամերիկա գնաց, անոր ներկայացող հիւանդներէ շատեր ցաւալի տեսարան մը կը պարզէին՝ անթացուպերով և կաշալով դէպի գործողութեան սրահ դիմելու պահուն։ Այսօր անոնք այլևս չեն պահեր իրենց անթացուպերը, թէպէտ թերևս ոմանք իրենց տան մէկ անկիւնը նետած են զանոնք իբրև յիշատակ իրենց երբեմնի տկարութեան, որմէ ազատուած են բարեբախտապէս։

Դաստիարակութեան և աճման յառաջ-

դիմութիւնը կը նշանակէ մեծ մասամբ մեր-
ժեւ անթացուպերը: Իսկզբան հազիւ կըր-
նանք բան մը ընել առանց օգնութեան: Պըզ-
տիկ մանուկը չկրնար իր առաջին դեղեկոտ
քայլերն առնել առանց իր ծանրութիւնը
մայրին թեւերուն վրայ բեռնաւորելու: Գրա-
վարժութեան տետրակը, հեգարանը և բա-
ռարանը անթացուպեր են զորոնք մեր դըպ-
րոցական օրերուն կը գործածենք: Ուէ ար-
հեստի հետեւելու միջոցին շատ անգամներ պի-
տի իյնանք չարաչար, եթէ չկրնանք փորձ ար-
հեստաւորի մը առաջնորդութիւնը վայելել:

Բայց ժամանակ կու գայ, երբ կրնանք նե-
տել արուեստական այս օժանդակները: Օտար
լեզուի ուսանող մը չտիրանար անոր, մինչև
որ չկրնայ անոր գրականութիւնը կարգաւ ա-
ռանց միշտ ձեռքին տակ բառարան մը պա-
հելու: Նաև ոչ մէկ վիրաբոյժ կրնայ իրա-
պէս իր արուեստն ի գործ դնել, մինչև որ
չգիտնայ առանց դասագրքի դիմելու դարմա-
նել փողոցին մէջ յանկարծ պատահող ար-
կածի մը զոհը:

Նմանապէս հոգեւոր կեանքի մէջ անթա-
ցուպեր կան, որոնք սկսնակին օգտակար են,
բայց զարգացած Քրիստոնէին անօգուտ: Առ-
եքրայեցիս թղթին հեղինակը գանդատեցաւ
թէ պէտք էին «սորվեցնող ըլլալ», բայց կա-
րօտ էին «սորվիլ թէ ինչ են Աստուծոյ պատ-
գաւներուն առջի սկզբունքները:» Հեգարա-
նին ու բառարանին գործածութեան մէջ մեծ
սխալներ կը գործէին այնպիսի ժամանակ մը,
երբ լեզուին տիրացած ըլլալու էին: Նմանա-
պէս մենք կրնանք այսօր շատեր գտնել, ո-
րոնք իրենց տարիքին նայելով զարգացած ըլ-
լալու էին, բայց նկարագրի տեսակէտով ան-
կարող են քալել, նոյն իսկ ոտքի վրայ կայ-
նիլ, առանց օգնութեան: Բարոյապէս անոյժ
և աննպատակ են անոնց անգամները: Իրենց
ամէն մէկ որոշման և ամէն մէկ կարծիքին
համար ուրիշներէ կախեալ են:

Քրիստոնէական արիւթիւնը կ'ենթադրէ
քաջասրտութիւն մը, որ յօժար է իր ուսն

առնել իր բոլոր պատասխանատուութիւնները:
Անտարակոյտ ճիգի կարօտ է այս, զի տարի-
ներով անթացուպի օգնութեամբ քալողնե-
րուն դիւրին չէ զանոնք նետելու չափ քա-
ջութիւն ցոյց տալ, երբ իրենց անգամային
տկարութիւնը բուժուի: Սակայն անգամը ա-
ռանց գործածուելու երբեք չկրնար իր սե-
փական ոյժը գտնել: Նմանապէս մինչև որ
մենք մեր հոգիին համար չխորհինք, չճրա-
գրենք և չկամինք, չենք կրնար լիովին մտնել
այն կեանքը, զոր Աստուած սահամանած է
մեզի համար:

ՄՐԲ ԳՏԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

(Շ-ր. Նախորդ Դէ-էն և Գերջ)

Մտաւոր կախարիչին բացուած դիրքով կը կե-
նար Չարլզ Հոլարնի մօտ այս առն, որ սկսաւ
դուրս հանել անոր մէջ պարունակուածները: Եւ
ահա կանչեց կնոջը, որ մէկ կողմ գացած էր իր
անական գործերուն: «Հոս նայէ, Մէյրի» ըսաւ,
մինչ կինը մատանէն դուրս կու գար մաքուր
հագուած, անոր վրայ նայելով եւ սապէս խօսե-
ցաւ զողորմուն ձայնով. «Ես իրօք կարգաւու բան
մը ունիմ հիմա: Մօրս Աստուածաշունչը գտայ
ասոնց մէջէն: Կը յիշեմ թէ ինչպէս անիկա դա-
րակէն վար կ'առնէր այս գիրքը, եւ կ'ըսէր ինծի
որ կարգաւ գայն եւ իմ առաջնորդս ընեմ: Ես ալ
կ'ուզէի այդպէս ընել, բայց ժամանակ չէի գտներ:
Տես, ահա իր անունը եւ բուն իր սիրելի ձեռա-
գիրը, եւ այն նոյն ազօթքը, որպէս զի սորվէինք
այս Գիրքէն եւ ապրէինք Քրիստոսի համար եւ ի
վերջոյ ընտանիքին ամբողջ անգամներով միանայինք
երկինքին մէջ: Եւ հիմա, Մէյրի, դուն մեզմէ
մէկն ես, նաեւ մեր զաւակները: Ո՛հ, այս Գիրքը
որչափ բաներ կը յիշեցնէ: Մայրս սովոր էր զա-
նիկա եկեղեցի տանիլ կիրակի օրերը: Տես, ծալ-
ուած են թուղթերը ուր կը պարունակուին անոր
սիրելի համարները: Խեղճ մայր: Խեղճ, հաւա-
տարիմ, աղուոր մայրիկ: Դեռահասակ կին մըն էր
երբ մեռաւ: Քեզմէ ալ դեռահասակ, Մէյրի» Եւ
այն հուժկու երիտասարդ երկրագործին չթունջ-
ները կը զողողային, եւ աչքերը թրջիլ սկսան,
մինչ փափկութեամբ կը դարձնէր փոքրիկ կաշե-
կազմ մաշած Աստուածաշնչին բարակ թուղթերը:
Եետոյ ըսաւ. «Հոս մատիտի նշաններ կրող հա-
մար մը կայ» եւ գանիկա կարգաց բարձրաձայն:
«Ինչ կը նշանակէ ասիկա» հարցուց: «Ժամանակ

մը ինծի կը թուէր թէ գիտէի,» ըսաւ կինը առանց վարանելու, «բայց մենք այսպիսի բաներու վրայ մտածելու ժամանակ չունեցանք:» Եւ նորէն դարձաւ իր գործին: «Ժամանակ, ժամանակ, ժամանակ» գոչեց մարդը բարձրաձայն: «Այս բանը ո՛րչափ տարբեր նշանակութիւններով գործածած ենք: Եւ հիմա խեղճը, մինչեւ անգամ ժամանակ չունի ինծի համակիր ըլլալու այս գանձը գտած ըլլալուս առթիւ: Բայց ես առատ ժամանակ ունիմ, այո, առատ:» Եւ բանալով Մատթէոսի Աւետարանը, սկսաւ կարդալ սկիզբէն:

Չարս Հոլտըն շատոնց կարգացած չէր մասնաւոր բան մը, ուստի անոր մտաւորական բոլոր կարողութիւնները կը թուէին թէ անօթի եւ արթուն էին անուշի համար: Հետաքրքրուեցաւ, եւ խորասուզուեցաւ իր ընթերցման մէջ: Շարունակեց կարդալ: Երբ կինը կ'անցնէր կը դառնար անձայն, ինք բարձրաձայն կը կարդար: Եւ երբ կինը ժամանակ կը գտնէր իր ամուսնին քով քիչ մը նստելու, անոր ձեռքէն կ'առնէր գիրքը, եւ ինք ալ կը կարդար, մեղմ եւ յստակ ձայնով, որ յաւելուածական անուշութիւն մը կ'առնէր կենաց խօսքերուն հոգեկոյզ ճշմարտութիւններէն: Թէ երբ անոնց հոգեւոր ծնունդը եղաւ, անոնցմէ ոչ մին կրնար ըսել, բայց ի վերջոյ եկան ուսուցիչն որ կրնային ազատաբար խօսիլ իրարու հետ կրօնքի վրայ, եւ երկուքն ալ այն ատեն խոստովանեցան թէ նոր կեանք մը ապրելու համար վերստին ծնած են: Դացին, անհետացան այն հին, դժուծ, անձնասիրական շահերը, եւ Քրիստոսի անունով Աստուծոյ աղօթք ըրին զիրենք այնպէս առաջնորդելու համար, որ մայրին աղօթքին պատասխան տրուի: Երբեք փորձուած չեն անգամ վերադառնալ իրենց հին կեանքին, եւ Չարս Հոլտըն յաճախ կ'ըսէ, «Մի մոռնաք զԱստուած: Եթէ մոռնաք, ան կերպ մը պիտի գտնէ ձեզի յիշեցնելու:»

« ՀՈԳԻ ՄԸ »

(Վեր. Գ. Ապոկալիպսի)

6(*). Առարկայ մը, ըլլայ տուն, արտ, աղբիւր կամ երկիր, արժէք ունենալուն համար վէճի նիւթ կ'ըլլայ եւ աւելի կարեւորութիւն կ'ունենայ, երբ վիճողները տղայ չեն, այլ չափահաս: Քրիստոսի կը պաշարուի իր ազամանդի հանքերուն համար,

(*) Տես նախորդ մասերը անցեալ տարւոյ Ապոկալիպսի 46 եւ 47 թիւերուն մէջ:

ինչպէս Եօանէսպուրկ իր ոսկեհանքերուն համար: Նոյնպէս Հոգին, որուն շուրջը շատ վէճեր եւ կռիւներ եղած են, յայտնապէս կը ցուցնէ թէ արժէք մը ունի, մանաւանդ երբ վիճողները շատ ուր են: Նախ, հոգիի կռուոյն մէջ լեզէոններ խառնուած են երկուստեք: Դիւային աշխարհը համակ անոր է տուած իր բոլոր թիւը եւ ոյժը: Հակառակ կողմէն ալ երեւցած մարգարէներէն զատ, առաքեալներէն զատ, բոլոր դարերու հաւատացեալները հոգիին համար դրած են բոլոր կրօնական հաստատութիւնները, դաւանութիւնները եւ գրականութիւնը: Սուրբ հրեշտակները անոր համար կը վիճին: Կարգա Յայտ. ԺԲ. 7-9 եւ Նիքեա. 2. 10-18: Երկրորդ, առ վէճին մէջ Աստուծոյ Որդւոյն ալ մտնելը, Աստուծոյ այս վէճին մասնակցիլը, մեծ ապացոյց է հոգիի մեծութեան: Երրորդ, միտք բերէք առ հոգիի շուրջ դարձող վէճին մէջ եղած ծախսերը եւ թափուած ճիգերը, մանաւանդ Աստուծոյ Որդւոյն մահը: Չորրորդ, առ վէճին տեւողութիւնը կ'ապացուցանէ թէ վէճի առարկան կ'արժէ: Անկուսմէն սկսած մինչեւ այսօր եւ մինչեւ գայիին գառի հետ արածելու օրը պիտի տեսնենք: Ամէն փորձառուներ զիտեն ո՛րչափ յամառ վիճաբանող, փորձող է Սատանան: Ինչո՞ւ այսպէս թէ որ հոգին արժէք չունենար:

7. Մեծ է հոգին: Ասկէ գիտեմ որ մեծ պատիւ կը տրուի անոր ոչ միայն մեծ վնաս տուողին, այլ նոյն իսկ շատ թեթեւ անարգանք տուողին: Ճշմարիտ է որ ըսուեցաւ առաջիններուն, Սպանութիւն մի ընելու եւ ով որ սպանութիւն ընէ, դատաստանի պարտաւոր պիտի ըլլայ: Բայց ես ձեռքի կ'ըսեմ, Ով որ իր . . . պարապ տեղը սրդողի, դատաստանի պարտաւոր պիտի ըլլայ: (Մատ. Ե. 21, 28): Աս խօսքերը մեծապէս կը նպաստեն հոգիի մը արժէքը վեր հանելու: Պարապ տեղը սրդողներուն պատիժը սպանութեան պատժոյն հաւասար կը ընէ: Ասկէ չի հետեւիր թէ հոգին շատ մեծ է: Զգա, հոգի, զգոյշ հոգի, ու շուրջդ եղողներուն ակնածանօք նայ: Թէեւ հոգին ունենայ տեղը մարմին մը, սեւ դէմք մը, ցնցոտի հագած, հիւանդ, վիրաւոր, բորոտ, անդամաւորձ, տակաւին մեծաշուք է: Անոր հետ թէ ինչպէս պիտի յարաբերուիս, զիտցիր, հոգ տար: Մէկ հոգի մը գայթակղեցնողին պատիժը ծովուն անդունդը իջնել է իշու աղացքի ծանր քարով:

8. Շահուածին ալ համար տրուած վարձատրութիւնը կը ցուցնէ հոգիի մը մեծութիւնը: Դա

Նիէլ կ'ըսէ, Երկնից լուսաւորներուն պէս պիտի փայլին յաւիտեանս յաւիտենից (ԺԲ. 8)։ Ան որ կը հնձէ վարձք կ'առնէ՝ կ'ըսէ Փրկիչը։ Սուգակներուն վարձքը շատ քիչ է, թէեւ մարգարիտով լեցուն փերով ջրին երեսը ելլեն։ Սակայն ասորը այնպէս չէ։ «Ապրիս» ունեցողը «Իր Տէրոջ ուրախութեան մէջ մտնել» ունի, «Աջ կողմը նստիլ» ունի։ Թէ որ մեծ չըլլար հոգին, այսքան վարձք ինչպէս կը արուէր։ Եթէ սուգակը իր առած վարձքին հաւասար մարգարիտ չըրէր, իր վարձակալէն բնաւ չպիտի գործածուէր։ Հոգի չհոգի արուած վարձքը ոեւէ վեհապետի վարձքէն անհունս մեծ է, ուստի անհունս ալ հոգին։

9. Շահուած կամ փրկուած հոգիի մը արդիւնքէն կրնանք չափել անոր արժէքը։ Երբ Սբ. Հոգիէն կը ծնանի մէկը, նոր արարած կ'ըլլայ, Գառն արեամբ կը լուացուի, Անոր մէջը կը բնակի եւ Նա ասոր մէջը կը հանգչի։ Առ Մովսէսը, Պողոսը, Լուսաւորիչը, Ծնորհալին, Լուսերը, եւ կամ ոեւէ փրկեալ հոգի։ Ո՛վ կրնայ ասոնց օգտակարութիւնը հաշուել։ Անկարողութիւն գտալով կը ձգեմ այս կողմը, որ ամէն մարդ ինքն իրեն խորհի հոգիի մը ո՞րքան օգտակար եւ արդիւնաւոր լինելուն կարելիութեան վրայ։ Մարդուս մէջ ինչ հանքեր կան, եթէ չահագործուին, եթէ վարպետին ձեռքն անցնին։ Աշխարհի ամէնէն հարուստ հանքերը ասոր չեն հաւասարիր։ Երկրիս բոլոր ոսկիէն, աղամանղէն, մարգարիտէն երեւան ելած ու պահուածներէն անհունս աւելի բան կայ մէկ հոգիի մէջ։ Փրկիչը կ'ըսէ թէ «Ան որ ինծի կը հաւատայ՝ անոր փորէն կենդանի ջուրի գետեր պիտի բղխին» (Յովհ. 4)։

10. Հոգիին պարունակութիւնը իր ցեղէն յայտնի է, եւ Պողոս հեթանոս բանաստեղծներէ բերած վկայութիւնը կը հաստատէ, ըսելով, «Ուստի որովհետեւ Աստուծոյ ցեղէն ենք»։ Աստուած իր պատկերին վրայ չի նեց մարդը։ Հոգիներուն գիտութեան եւ իմաստութեան ձգտումը, մեծութեան հասնելու իղձը, անմահանալու փափաքը, նոյն իսկ աստուածանալու միտումը, կը ցուցնէ Աստուծոյ ցեղէն լինելը։ Եւ անշուշտ պատուականէն կը ծնի պատուականը։ Աստուծոյ ցեղը սահմանափակ իմաստով Աստուած է։ «Ես ըսի թէ դուք աստուածներ էք»։ Հոգի, երեւակայեցեղդ, աղբիւրը ուրկէ բղխեցար եւ ուր կը ձգտիս ու գիտցիր մեծութիւնդ եւ այնպէս վարուէ քու եւ այլոց հետ։ Ո՛հ, Աստուծոյ ցեղը, սիրեմքդ, յարգեմքդ, ծառայեմքդ ուրախութեամբ։

11. Հոգիի մը արժէքը անկէ յայտնի է որ ասոր փրկութեանը վրայ մեծ ուրախութիւն կ'ըլլայ երկինքը։ Երկնայինք ուրախութիւն չունին։ Հոգիի մը փրկութեան ցնծութիւնը ո՞րքան մեծ է որ կ'ընդմիջէ սովորականը եւ արտասովոր ուրախութիւնը ասոր տեղը կը բռնէ։ Երկնից մէջ ամէնուն առջեւ ու մէջ հարիւր հազարաւորները եւ միլիոնաւորները կ'ուրախանան, ան ալ մէկու մը համար։ Կաթիլ մը ջուր ինչ ազդեցութիւն կ'ընէ գետի մը, ո՞րչափ՝ ծովու մը, մանաւանդ ովկիանոսի մը։ Սակայն երկնայինց ցնծութեան ովկիանին վրայ կ'ազդէ եղեր։ Եթէ աս իրաւ է, կ'ապացուցանէ հոգիին մեծութիւնը։ Եւ անշուշտ իրաւ է, զի Փրկչին խօսքն է, Աստուծոյ խօսքն է։

12. Բանի մը արժէքը իր տեւողականութենէն կը բռնուի։ Տուն մը պիտի գնուի։ Կ'ուզես գիտնալ թէ քանի՞ տարի կը դիմանայ։ Եթէ ձի մը զնել ուզես, տարիքը կը փնտռես։ Տարիքը չափանիշ մըն է եւ մեծ արժէք ունի։ Հապա հոգիի մը կեանքը ո՞վ կրնայ չափել, օրերը ո՞վ կրնայ համբել, յաւիտենական է, անմահ։ Յաւիտենականութիւնը, որ մեր հոգիին կեանքն է, քիչ մը խորհուրդի առարկայ ընենք։

Հին Շոեմարան ըսուած գրքին մէջ երեւակայական խորհրդածութիւն մը կարդացի ասկէ տարի մը առաջ։ Գրեթէ այսպէս գրուած էր. «Ենթադրենք թէ ճանճ մը ծառի մը մէկ ճիւղէն, անոր ալ մէկ տերեւէն, խածնել կրցածին չափ բերանը առնէ եւ տանի ուրիշ մոլորակի մը մէջ զնէ, անշուշտ միլիոնաւոր տարիներու ճամբորդութեամբ»։ Նոյնքան ճամբայ նորէն առնելով ետ դառնայ նոյն տերեւէն նորէն բերանը լեցնէ տանի միլիոն տարիներու ճամբորդութեամբ։ Կրկնէ զայս մինչեւ այն տերեւը հասցնէ, սկսի ծառին ուրիշ մէկ տերեւը, յետոյ ուրիշ մը եւ միլիոն միլիոն տարիներ անցուի մինչեւ որ ատ ծառին ամէն ճիւղերու տերեւները հասցնէ, ապա միւս ծառին, մինչեւ գիւղի մը բոլոր ծառերը մերկացնէ։ ապա միւս գիւղերուն, քաղաքներուն, երկիրներուն տերեւներէն ետքը տանի քարը, ջուրը եւ ամէն բան, տակաւին յաւիտենականութիւն մը չէ աս եւ չկրնար յաւիտենականութեան վրայ դադափար մը տալ։ Ով հոգի, սկիզբ ունեցար, բայց վերջ չունիս։ Նոր սկսար կեանքդ, բայց վախճան չունիս։ սկզբնաւորութեան նայելով Աստուծոյ՝ քու Ստեղծողիդ հաւասար չես, բայց դոյութեան գալէդ ետքը անվախճան ես, անոր ճիշտ հաւասար ես։ Աստու-

ծոյ անհաւատար ենք ամէն բաներու մէջ, սակայն կենաց երկարութեան մէջ հաւատար ենք, մազի չափ տարբերութիւն չունինս: «Ծանիր գրեզ»:

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՎԱՐԿԱԾՆԵՐ ՔԱՂՅԿԵՂԻ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Վերջին քանի մը տարիներու միջոցին բժշկականութեան հետազոտութիւնները մեծ յաջողութիւն ունեցան եւ ահագին քայլեր առին ինչ ինչ ուղղութիւններով, որոնց մէջ զլխաւորն է այլեւայլ հիւանդութիւններու եւ ախտերու պատճառներուն զիւտը: Երբ այս պատճառները ապացուցուած են եւ իրաւամբ զերծ եղած են տարակոյսէ, հետեւանքն եղած է դարմանի փոփոխութիւն, եւ արդիւնքը սա եղած է որ երկիւղալի եւ մահացու տկարութիւններ սկսած են կորսնցնել իրենց արհաւիրքը: Ուրիշ ախտերու մասին տակաւին ձեռք բերուած չէ որոշ ստուգութիւն, բայց գտնուած է օգտակար եւ գործնական ենթադրութիւն, եւ հոս ալ դարձեալ արդիւնքն եղած է յաճախ յոյժ բարեբար յեղաշրջում դարմանումի մէջ: Բայց գալով քաղցկեղին — մարդկային սեռին բոլոր թշնամիներուն ամէնէն սոսկալիին — տակաւին անորոշաբար կը տարուբերինք ոչ ապացուցեալ վարկածներու ծովու մը վրայ, մինչ միեւնոյն ժամանակ կը կարծուի թէ քաղցկեղի զէպքերը կ'աճին կ'աւելնան օր ըստ օրէ: Վարկածներէն մէկ քանին, պարզապէս տղայական բաներ են, զոր օրինակ թէ քաղցկեղը կրնայ ծագում առնել տոմաթէս կամ ջրկոտեմ (սու թէրէսի) ուտելէ: Շաքարը, ալը եւ շատ ուրիշ անվնաս եւ անհրաժեշտ ուտեստեղէններ ալ միասին նոյն վճռին կ'ենթարկուին: Կան ուրիշ վարկածներ ալ, որոնց մէկ քանին, թերեւս իբրեւ պարզ վարկածներ, կը նկատուին աւելի արժէքաւոր քան տոմաթէսինը, բայց բոլոր անոնց դէմ պէտք է գրել «ոչ-ապացուցեալ»: Շատեր հիմա կ'ըսեն թէ ամէնէն աւելի ծոյերն ու զեղխութեամբ ապրողներն են որ այս պատուհասին կ'ենթարկուին յաճախ, եւ ուստի կը փաստաբանուի թէ չափազանց միս, չափազանց իւղալի ուտեստ ունէ տեսակ, կամ զօրաւոր գինիներ եւ շատ սակաւ մարմնամարդ եւ հետեւապէս կազմութենէն աւելորդ յիւթերու սակաւ արտաքսում պատճառ են այն չարաչուք ախտին: Այս ալ թերեւս դասուի ոչ-ապացուցեալ վարկածներուն կարգը, թէպէտ եթէ իրապէս ճշմարիտ է թէ հարուստ, զեղխ եւ ծոյ

դասակարգին մէջ աւելի կը տեսնուի քաղցկեղին բաղմանալը, իրողութիւնը ուշադրութեան արժանի կ'ըլլայ եւ շահեկան, եւ պարտի աւելի ուշադրութեամբ հետազոտուիլ: Միւս կողմանէ կրնայ փաստաբանուիլ թէ բացօթեայ ամէն տեսակ զբօսանքներ հասարակութեան սոյն դասակարգը կը վայելէ եւ շատ առատապէս: Եթէ կարելի ըլլայ ցուցնել թէ զեղխութեամբ ապրող մը հակառակ իր գնդախաղբուն, նաւարկութիւններուն եւ ինքնաշարժով պտտելուն աւելի ենթակայ է քաղցկեղի քան աղքատիկ գրագիրը կամ արհեստաւորը, որուն կարողութիւնը չբաւեր այսօրինակ բազմաձախ զբօսանքներու, այն տառն ճիշտ եւ իւղոտ ուտեստներու եւ գինիներու դէմ հանուած մակաբերութիւնը շատ զօրաւոր կ'ըլլայ իրօք: Բժշկական հետազոտիչներու մէջ հիմա ամէնէն ընդհանուր վարկածը սա է թէ քաղցկեղին պատճառը մանրէներն են: Եթէ ճշմարիտ է այս վարկածը, կրնանք հասկնալ թէ զեղխ կեանքը եւ մսի առատ գործածութիւնը այս մանրէներուն աճման համար նպաստաւոր գետին կը պատրաստեն: Եթէ երբեք ապահովուի թէ պարզ ուտեստով ապրելը եւ բարձր մտածութիւնը քաղցկեղէ զերծ կը կացուցանեն զմարդ, պարզ ուտեստներով ապրողները ուրախ ըլլալու պատճառ ունին:

ՄԱՆՐՄՈՒՆՐ

Այժմ կիրարկուած մեթոտներով հանքածուխի ոյժին եօթը տասներորդը կը վատնուի: Քանի մը տարի առաջ վատնումը ինը տասներորդէն էր: Մ. Էտիսըն կ'ըսէ թէ դոյլ մը հանքածուխը պէտք է որ բաւէ ճեպընթաց կառախումբ մը Նիւ Եորքէ Թիլատէլֆիա տանելու, եւ քանի մը տակառաջափ հանքածուխը պէտք է որ բաւէ ովկիանոսի մեծագոյն չոգենաւին, որու շտեմարանները հիմա հազարաւոր տակառաջափ հանքածուխ պարունակելու են: Օչէնէ, չոգենաւը մէկ տակառաջափ հանքածուխ կը սպառէ մէն մի երեք վայրկեանի մէջ, կամ օրը իբր 500 տակառաջափ:

— Ուշագրաւ բան մը կայ օդապարիկով մեծ արագութեամբ ճամբորդելուն մէջ: Փոյթ չէ հովին ինչ աստիճան սաստիկ ըլլալը, օդանաւորդը ինք բոլորովին հանդարտ է: Նկարագրապէս հովին սրընթացութեամբ ճամբորդած ատենը ամենասաստիկ փոթորիկը հանդարտ օդ է անոր: Միայն վարնայելով ու տեսնելով թէ դաշտերը եւ տեսարանները կը սուրան կ'անցնին, կրնայ հաշուել իր երազաշարժութիւնը, եւ այն ատեն այնպէս կ'երեւնայ թէ երկիրս իր ներքեւ կը սրանայ, եւ միայն

ինք անշարժ կը մնայ, Եթէ երկիրս մառախուղով ծածկուած ըլլայ, օդանաւորդը կրնայ բոլորովին անգէտ մնալ բուն շարժումի իրեն սպառնացած վտանգին: Վտանգն այն ատեն կը պատահի երբ ինք կը պարտաւորի կանգ առնել, կա՛մ ծանրոցներուն իյնալուն եւ օդապարիկին կազին հատնելուն եւ կա՛մ դէպ ի ծով տարուելուն պատճառաւ:

— Ֆլուրան կենդանիի մը աճումին եւ անոր կեանքի տեւողութեան մէջտեղի առնչութիւնը որոշելու աշխատած ատենը դտաւ թէ անոր չափահասութեան ժամանակու ժամանակամիջոցը եթէ հինգով բազմապատկուի, անոր երկայնակեցութիւնը կ'ելլէ: Պիւֆօն այս բազմապատկելը վեց կամ եօթն բաժնի: Զիարդ եւ իցէ, հաստատուն առնչութիւն մը կը տեսնուի կենդանիի մը չափահասութեան ժամանակու միջոցին եւ անոր կեանքի տեւողութեան մէջտեղ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ո՛Վ Ե ՅԱՆՅԱՒՈՐԸ

1.

Մեր երկրին Աւետարանական եկեղեցիներուն այժմու վիճակը ծանօթ է ամենուս: Հարկ չկայ նկարագրելու աղքատ եկեղեցիներ, անկարող ժողովուրդներ, անհովիւ հօտեր, տկար քարոզիչներ, ապիկար հովիւներ, անուս դաստուներ, եւ ուրիշ ինչ խեղճութիւն որ կայ եւ կրնայ ըլլալ, ատենց վրայով շատ լսած ենք եւ դեռ պիտի լսենք քանի որ ողջ ենք եւ կ'ուզենք լսել: Կ'ուզեմ անարժանաբար, իբրեւ հին Բողոքական մը, քանի մը դիտողութիւն ընել այդ պարագաներու պատճառներուն վրայ: Չեմ յանգնիր պնդել թէ իմ գաղափարներս կ'արտայայտեն իրականը: Ուրախ պիտի ըլլամ լսելու թէ ուրիշներ ինչի՛ կը վերադրեն եկեղեցական այժմու ցաւալի կացութիւնը, դոր Երեմիա մարգարէ մը միայն կարող է ըստ արժանւոյն ողբալ: Առանց յանցանքը մէկին կամ միւսին վրայ ծանրացնելու՝ կ'ուզեմ միայն այլեւայլ դասակարգի աղքատութիւններ յիշել, ընթերցողին թողլով եզրակացութիւնը:

1. Մեր Ժողովուրդը. Ունինք չափահասներ եւ ծերեր որ եկած են այնպիսի եկեղեցիներէ ուր վարժուած չեն եկեղեցական ծանր տուրքերու: Կիրակիէ կիրակի շրջող պնակին մէջ 10-20 փարա ձգել, Զատիկի եւ այլ տօներու առթիւ քահանային նուէր մը տալ, եւ երբեմն — հնասիրութեան յարած տեղեր — վարժապետն ալ յիշել, ահա այս

էր պարտականութեան սահմանը, որմէ դուրս միայն բացառիկ անհատներ չեղած եւ հիմ դրած են մեծահոշակ բարեսիրական հաստատութեանց: Ունինք նաեւ երիտասարդներ որ ծնած եւ սնած են այս դասակարգի ծնողաց յարկին ներքեւ, եւ կրթուած նոյն գաղափարներով: Ասոնք եկած էին եկեղեցի մը ուր ժամանակ մը ամեն բան ձրի էր. ձրի չէնք, ձրի պաշտօնեայ, ձրի վարժապետ, ձրի վարժուհի, ձրի Սուրբ Գիրք եւ ձրի դասագիրք. ո՛վ չսիրեր այս տեսակ կարգադրութիւն մը: Ընդամարտ է որ շատերու համար շատ սուղի կը նստէր այս փոփոխութիւնը. կը նախատուէին, կը հաւածուէին, բայց դրամական կէտը նոյնը կը մնայ, եւ արծաթսիրութիւնը մարդկային տկարութիւններէն թերեւս վերջինն է որ պիտի վերնայ սրտերէն: Ժամանակներ եկան երբ եկեղեցիք մեծցան, եւ ոմանք այլեւս կարօտ չէին օգնութեան, կրնային ինքզինքնին հոգալ: Դեռ ունինք այդպիսի հետեւելի, արժանաւոր օրինակներ, ինչպէս Այնթապ, Կեսարիա, Մարաշ, Մարզուան, Տիարապէքիր, Օրտու եւ այլն: Ունինք ուրիշներ որ հազիւ երեք տարուան մէջ կը գոցեն երկու տարուան պարտքը. իսկ շատեր ալ ունինք որ, երբ դադրած է միօրոնարական օգնութիւնը, անկարող եղած են քարոզիչ մը կամ նոյն իսկ փոքրիկ դպրոց մը պահելու, խեղճ ու թշուառ վիճակի մը մէջ կ'երթան: Շատերու հարցուցած եմ պատճառը Գործի նուազութիւնն է կ'ըսեն:

Ըսենք թէ այդ է: Բարեկամս, ասկէ քսան տարի առաջ տանդ մէջ մէկ սենեակ ունէիր կահաւորուած, եկեղեցական բաներու կու տայիր հինգ ոսկի: Հիմա հինգ սենեակ ունիս, փառաւորապէս չիտկուած, եկեղեցիին կու տաս մէկ ոսկի: Առաջ կը սեպէիր թէ դինի եւ օղի գործածել մեղք է, այդ ծախքը չէիր ըներ: Հիմա գտած ես որ դինին շուրճիկէն հոս արտաքին հաշիւ կը քանդուի, եւ կը գործածես: Առաջ ծխախոտը «Սատանային խնկարկել» կը նկատէիր, հիմա լսած ես թէ ծխողը միջրդակներու յարձակումներէն զերծ կը մնայ եղեր: Ուստի կարեւոր խնդիր մ'է, որուն համար կ'արժէ օրը 30-40-50 փարանոց փութի մը գոհել. մեծ բան մը չէ: Հարկաւ ոչ կնովը կ'ըսես, ոչ ալ խղճիդ. թէ այդ պատճառով տարին 274, 365 կամ 436 դահ. կը ծախսես: Կարծեմ դուն ալ հաշիւ չըրիր, վախճալով թէ խիղճը կ'արթննայ իր քունէն եւ քեզ կը յանդիմանէ: Գործերը նուազ են, բայց այդ չարգիլեր քեզ արտիդ քովի կտորը գնելէ: Ախպար, շատ արժան է, ձեռքէ փախցնելու չէ:» Շուկան առ-

ուսուր չկայ. ատոր համար յարմար տեղէ մը խանութ մը կը գնես, որպէս զի մարդոց առու-տուր հայթայթես: Շատ խելացի ես, եղբայրս, աշխարհային խելքով: Բայց կարծեմ առաջ երբ աւելի կու տայիր Աստուծոյ համար, թէ՛ խելացի էիր եւ թէ՛ խղճով հանգիստ եւ ուրախ: Եւ դուն, աղքատ կոչուած բարեկամս, արդեօք դուն ալ չունիս այնպիսի ծախքեր որոնք ոչինչ են, անօգուտ մարմինիդ եւ հոգիիդ: չե՞ս կրնար զանոնք խնայել եւ աւելի տալ եկեղեցիին: Ի՞նչ երանելի ժամանակներ էին երբ եկեղեցւոյ անդամ ըլլալու պայմաններէն մէկն էր՝ իր եկամուտին տասա-նորդը տալ եկեղեցիին: Այսօր, եթէ այդ դրու-թիւնը ընդհանրապէս, կասկած չունիմ թէ այն եկեղեցիները որ կու լան ու կ'ողբան թէ խելճ են, կարող պիտի ըլլան քարոզիչ մը եւ վարժա-պետ մը պահել, եւ անոնք որ արդէն ունին այդ պաշտօնեաները կրնան աւելի ճոխ թոշակ վճա-րել եւ աւելի նախաձեռնել ընել այդ գործը: Այս անգամ կոչուած ժամանակներուն մէջ գի-տեմ փոքրիկ եկեղեցի մը, որ տասանորդի դրու-թեամբ կարող է աւելի հասոյթ գոյացնել քան շատ ուրիշ մեծ եւ հարուստ ժողովուրդներ: Երբեք պատճառ չունինք ժամանակին վրայով զանգատելու: Իրաւ է թէ բոլոր աշխարհի երկիրներէն կը լսենք թէ այս տարիներ առեւտուրի նեղութիւն կայ, բայց նոյն ատեն կասկած չկայ թէ ինչպէս այլուր նոյնպէս ալ հոս՝ ժողովուրդը առ հասարակ հին ժամանակներէն աւելի բարեկեցիկ է: Շահի աղ-բիւրներու զանազանութիւնը աւելցած է, պակ-սած չէ: Բայց ծախքերն ալ աւելցած են, եւ հոս է էական կէտը: Եթէ տանդ ծախքերը շատցան, իրաւունք է որ հոգեւոր արդի պակսի: Եթէ դուն աւելի կը ծախսես քան զոր կը ծախսէիր ասկէ քսան տարի առաջ, միթէ վարժուհին, վարժապե-տը եւ քարոզիչը ունին գաղտնի արհեստ մը, որ կը կարողացնէ զանոնք նոյն թոշակով ապրիլ ո-րով կ'ապրէին ասկէ քսան տարի առաջ: Եւ չէ թէ այնչափով, դուն կ'ուզես որ անկէ պակասով ալ ապրին: Տեղիդ, զիրքիդ, գործիդ համեմատ դրագիրի մը 1-2-3-10 ոսկի ամսաթոշակ կու տաս, բայց կ'ուզես որ քարոզիչ մը, ուսուցիչ մը ասկէ պակասով դո՛ւ ըլլայ, եւ ետքն ալ կը դար-մանաս, կը դանգատիս թէ շուրհա՛տ, կարող էրե՛ս չի՛նք չափել: Ինչպէս կրնաս ունենալ, երբ կա-նոն կը դնես որ ուրիշներու գոհացուցիչ թոշակ պահանջելու իրաւունք արուի, իսկ քարոզիչներ եւ վարժապետներ ու վարժուհիներ անօթի մնա-լու առանձնաշնորհութիւնը վայելին (*):

(*) Յօդուածագիրս ոչ քարոզիչ է, ոչ վարժա-պետ, բայց գիտէ վաւերական պարագաներ, որ բնա առ բնա կը հաստատեն վերջին նախադասութիւնը:

Նիւթականէն ի զատ կայ բարոյական օգնու-թեան պարտականութիւն մ'ալ: Ինչո՞ւ կան մէկ կողմէն եկեղեցիներ որ 30-40-50 տարի պահած են միեւնոյն հովիւը, մինչ այլոց քարոզիչները կը փոխուին այնքան շուտ որ հազիւ թէ մէկին ա-նունը կը ճանչցուի՝ ուրիշ մը եկած է տեղը: Ա-ւելի ցաւալի է երբ հովիւ մը 20-30 տարի տեղ մը մնալէ վերջ՝ ժողովուրդը անկարեւոր պատճառով մը կ'ստիպէ զայն իր տեղէն ելլելու: Միթէ մնայուն հովիւները այնքան մեծ տարբերութիւն ունին մտաւորապէս կամ ուրիշ կերպով, կամ թէ նուա՞զ սխալման ենթակայ են: Տարակոյս չկայ թէ տար-բեր քարոզիչներ տարբեր կարողութիւն ունին ժո-ղովուրդ մը հրապուրելու, գրաւելու, անոր համա-կերպելու, բայց տարբեր ժողովուրդներ ալ տարբե-րութիւն ունին՝ քարոզիչ սիրելու, յարգելու, անոր օգնելու եւ գործը դիւրացնելու մասին: Անթերի մարդ մը չկայ, ոչ քարոզիչ, ոչ ժողովուրդ: Բայց կայ մեթոտ մը որ է ներողամտութեամբ նայիլ ի-րարու թերութեանց եւ բարեկամաբար, մտեր-մաբար, առանձին զանոնք իմացնելով ուղղելու ջանալ: Կայ նաեւ ուրիշ, եւ կը ցաւիմ ըսել, ա-ւելի սովորական մեթոտ մը, որ է քարոզչի դուրս ելլել, գտնել կարապետը կամ Աննան եւ ըսել, «Լսեցիր, այսօր մեր մարդը 47 անգամ «անչե՛ր» կամ թէ «Այսօր ամպիոնին 22 անգամ զար-կաւ», կամ «Այսինչ սխալ բառը կամ հնչումը գոր-ծածեց» եւ ուրիշ շատ մը բաներ զոր ամէն ըն-թեցող գիտէ: Բարեկամ, եթէ կարող ես ուշա-հրութիւնդ այնքան ամիոփել որ նախաձեռնի ճշտութեամբ կրնաս բառեր եւ հնչումներ տեղե-կագրել, քարոզ ունկնդրելու նպատակիդ աւելի լաւ ծառայած չե՞ս ըլլար, եթէ լսես թէ «Բնիկ Բնիկ» եկեղեցիներն, պահիկ մը մոռնալով անչե՛ր ո-րուն բերնով կը խօսի Հոգին: Երանի թէ քննա-դատութիւնները ըլլային լոկ ուղղելու մտքը: Բայց ո՛րքան շատերը հետեւածն են կամ անձնական հա-կառակութեան, կամ, որ նոյնքան ցաւալի է, կրօնական անտարբերութեան, եւ երբ քննադա-տութիւնները կ'ըլլան մանուկներու ներկայու-թեան, ո՛րքան աւելի մեծ կ'ըլլայ վնասը՝ այդ միա-միաներուն ալ միտքը թունաւորելով եւ ծաղրածու-թեան, անհոգութեան, պաղութեան եւ ի վախճանի անկրօնութեան սերմեր ցանկելով: Մի զարմանաք, ծնողքներ, որ ձեր զաւակները չեն ըլլար առ հա-սարակ բարեպաշտ եւ կրօնասէր, երբ դուք չէք յարգեր կրօնը եւ անոր պաշտօնեան:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նոր տարի. գոցցես անհատն ալ կ'ուզէ նոր ըլլալ: Նոր որոշումներ, նոր կարգադրութիւններ կ'ընէ սիրայօժար. թերեւս քանի մը շաբաթներ նոյն ոգով կ'աշխատի, սակայն աւաղ, քիչ վերջ կը մոռնայ զանոնք, ինչպէս նախորդ տարուան մէջ: Աւելի միջոցաւ կը փափաքիմ անկեղծ թելադրութիւնս ընել:

Այսօր ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհ իր բոլոր գիտական յառաջգիմութիւնը կը պարտի միայն եւ միայն քանի մը անձնուէր եւ ինքնաշնչ անխոնջ աշխատաւորներու: Անշուշտ ընթերցողները կարդացած են Սամուէլ Սմայլսի ինքնօգնութիւն աւանդները (եթէ երբեք չկարդացողներ կան, կը թելադրենք կարդալ), որուն մէջ կը տեսնուի քանի մը անհատներու ջանքերուն շնորհիւ ամբողջ Եւրոպայի յառաջգիմութիւնը:

Մեր մատաղատի մանուկներուն եւ չափահասներուն համար բարեկարգ դպրոցներ եւ գոլէճներ ունինք, սակայն պէտք չէ՝ նաեւ խորհինք համայնքին համար. անոնց՝ որոց պարագաները չեն ներքի վարժարաններ երթալ: Միթէ օգտակար չ'ըլլին անոնք, որոնք քայլով քայլով լաւագոյն մը հաստատել, որուն մուտքի համար փոքր կանխավճար մը լինի գրքի, թերթի, կազմի, եւն. ծախքերու, եւ ձրիաբար դասաւանդուի Հայերէն, թուրքերէն, Անգղիերէն, Մաթեմատիք, Այս անշուշտ բոլորովին նորութիւն մը չէ մեր մէջ: Թերեւս ուրիշ տեղեր կայ: Մեր խոնարհ կարծիքն աւելի Սըվազի համար է: Յաջողութեան պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ խորհող անձնաւորութիւններուն վրայ: Շարժումն մէջ միայն մէկ օր յատկացուի գիտական տեղեկութիւններու վրայ բանախօսութիւններ ընելու: Վստահ եմ թէ ժողովուրդը շատ պիտի օգտուի, ինչպէս նախորդ տարիներու փորձէն յայտնի եղած է: Այսօր ո՞րքան անհատներ կան որ նոյն իսկ իրենց մայրենի լեզուին անգիտակ են եւ անկարող իրենց հաշիւները գրելու: այս պակաս մը չէ՝ եթէ իրականապէս ցանկացող ենք մեր ժողովուրդեան զարգացման, ոյն ձեռնարկը բաւական մեծ ծառայութիւն մը պիտի մատուցանէ բարոյապէս ու հոգեւորապէս:

Սըվազ, Յուն. 1, 1904 ԱԲԵՏՈՒ Ղ. ՔԱՆԱՅԵԱՆ

ՊԱՆՏՐՄԱՅԷ

Կ'արժէ անգամ մը ականարկ մը նետել անցեալ տարիին վրայ, որ օրհնութեան տարի մը եղաւ քանի մը տեսակէտով: Նախ, շնորհիւ Կայս. կառավարութեան զատ ժողովուրդ մը ճանչցուեցանք զատ մօլաթարով: Երկրորդ, տասը տարիէ հետէ եկեղեցւոյ թափուր մնացած ամպիոնն իր նախորդին արժանաւոր յաջորդն ունեցաւ յանձին Պատ. Մինաս Սալաթեանի, որ իր պերճախօսութեամբ կը քաջէ տեղւոյս Բողոք. թէ՛ Լուս. ժողովուրդը կենաց խօսքն լսելու: Այս տարի եւս դպրոցը կը շարունակուի կարող օրիորդի մը ձեռք, որ է Օր. Փիքէ Ճինկէօզեան:

Կաղանդի գիշերը տեղի ունեցաւ ծառահանդէս մը մեծ յաջողութեամբ: Ամբողջ սրահը խուռն բազմութեամբ լեցուած էր: Ազօթքէ մը ետեւ աշակերտները շատ համարձակ ըսին իրենց գոցերը, քանի մը աշակերտներ ալ տրամախօսութիւն ըրին: Առատաղը վար իջեցնելու հափ բուռն ծափահարութենէ ետեւ ուղերձ մը խօսուեցաւ Պատ. Մինասէ, որ նախ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին համար եւ ժողովուրդն ամէններով պատասխանեց, յետոյ ներկաներն յորդորեց օգնել կրթական գործին: Ապա տեղի ունեցաւ ընծաներու բախումը եւ կարդացուեցաւ Բողոք. ժողովուրդին ուղղուած անակնկալ նամակ մը, որ կ'իմացներ թէ տեղւոյս վաճառականներէն Յովհաննէս էֆ. Մարեան իր անձնականէն տարւոյ մը համար տեղւոյս երիցատունը եւ ժողովարանը կ'ապահովագրէ: Ներկայ ժողովուրդը ծափահարութեամբ յայտնեց իր շնորհակալութիւնը եւ պնակի հատոյթը սովորականէն աւելի եղաւ: Պատ. Մինաս Սալաթեանի եւ Օր. Փիքէ Ճինկէօզեանի հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք իրենց ջանից համար:

ՅԱԿՈԲ Մ. ԱՐԱՆՆԱՅԵԱՆ

Ա. Զ. Դ.

ԴՐԱՄԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՔԱՐՈՉՆԵՐ

Այս գրքոյկը ութ քարոզ կը պարունակէ Բուպրթ Գոլէճի նախորդ տնօրէն Տր. Ուոլպըրնէ խօսուած եւ նոյն գոլէճի ուսուցիչներէն Արաւանդ էֆ. Տէր Յակոբեանէ թարգմանուած: Կը գտնուի Յակոբ էֆ. Մատթէոսեանի գրառան մէջ ի Պայպըլ Հառու: Թղթատարով առաջման վերաբերեալ յանձնարարութիւններ ղրկուելու են Մր. Ու. Ու. Փիթի, Պայպըլ Հառու, Սթամպուլ: Թղթակազմի գինն է 5 դահ. Բանի մը օրինակներ ընտիր թղթով են եւ լաթակազմ: Ասոնց գինն է 8 դահ. Գրքոյկին սկիզբը կայ Տր. Ուոլպըրնի լաւ մէկ պատկերը:

Իրիտ. Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը ժամը 9½ին (Ը. Թ.) Ի Բէսթ, Գուսպափու:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաքի ջրանցիները, նկատելով որ մայրաքաղաքի նաւահանգստին մէջ ժամանակէ մը ի վեր կը յաճախեն չողանաւային արկածները, անոնց այլեւս առիթ չտալու համար կարգ մը տնօրինութիւններ ըրաւ։ Այսուհետեւ մեծ չողանաւորութիւններ թոյլ պիտի չտրուի ժամը 11էն (Ը. Թ.) ետքը ճամբայ ելլելու։ Նաւապետները ուղեցոյց առնելու պարտաւոր պիտի ըլլան եւ իրենց ընկերութեան չափազանց խարսխանիչերու պիտի չօտոնեն, եւն.։ — Գերմանական գործարանի մը ապսպրուած անձուի վառօդէն 50,000 քաշ հասաւ վերջերս։ — Հրամայուած է Կայս. Բժշկական վարժարանի վարչութեան կողմէ երկու մասնագէտ անուանել, որպէս զի Բ. եւ Գ. զօրաբանակներուն մէջ Ռէօնթիէնեան ճառագայթներ գործածեն։

Նահանգներ. Պաղատաի երկաթուղիին առաջին մասին հինգ քարտէսները եւ յարակից թուղթերը Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան մատուցուած են վաւերացման համար։ — Անցեալ հինգշաբթի գիշեր հրդեհ ծագեցաւ Էնկիւրիւի մէջ եւ տեւեց մինչեւ ուրբաթ կէսօրի մօտ։ Այրեցան 25 տուն, եւ փլցուեցան 15։ Նիւթական փնտնէ է 30,000 ոսկի, 4,500ը միայն ապահովագրուած։ — Սիւրիւիսարի հանքերէն երկաթի շատ նմոյշներ տարրալուծուեցան եւ արդիւնքը տեղեկագրուեցաւ Հիճազի երկաթուղիին շինութեան յանձնաժողովին։ Դիտուած է որ հանքածուխի համար պեղուած 10 մետրնոց շրջանակին մէջ հանածոյին խաւը հետզհետէ ընտիր հանգամանքոյց կու տայ։ — Եփեսոսի պեղումներէն հանուած 45 մետուկ հնութիւնները մայրաքաղաքս պիտի բերուին։ — Այսօրնի երկաթուղիի Ընկ.եան նախաձեռնութեամբ Լոնտոնի մէջ 300,000 Անգլ. ոսկի դրամագլխով ընկերութիւն մը կազմուած է աւագաններ եւ մթերանոցներ շինելու համար Փուլթայի մէջ։ Երեսնութեան արդէն իսկ ձեռնարկուած է։ — Առողջապահական խորհուրդը հինգօրեայ քարանթինա սահմանեց Պասրայի ժամանումներուն դէմ։ — Պաղատաի հնախաւոր բոլորովին անհետ եղած է։ Ուստի հականիսումները եւ բժշկական քննութիւնը ջնջուեցան։ — Պետական խորհուրդը ստուգած է թէ Օսմ. բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ երկրագործները տակաւին նահապետական դրութեան կը հետեւին եւ գէշ ներմ կը գործածեն։ Ուստի հարկ դատած է երկրագործական քննիչ-

ներու ձեռամբ սորվեցնել երկրագործներուն թէ ո՞ր հողը ո՞ր մշակութեան կը յարմարի, եւն.։ Երկրագործական դրամատունը նորահար գործիչներու եւ մեքենաներու գնման 1,400 ոսկի պիտի յատկացնէ Էնկիւրիւի, Սըվազի եւ Գոնեայի երկրագործներուն համար, արժէքը մաս մաս գանձելու պայմանով 1,500 ոսկի ալ ընտիր սերմնացուի գնման պիտի յատկացնէ եւ պիտի բաշխէ, փոխարէն բնական բերքեր առնելով։ — Պիթիլիի նորընտիր կուսակալ Ֆէրիտ պէյ 15 տարուան մենաշնորհ ստացաւ լուցկիի առեփերու վրայ վաճառանիշ դնելու համար ի նպաստ Հիճազի երկաթուղիին։

Այլեայլ. Երեւմտական նախարարութիւնը, նկատելով որ գաւառներու մէջ տեղ տեղ շատ գէշ կը գրուին տուրքի թէգըէրէները, խիստ հրահանգ տուաւ որ գաւառային պատկանեալ իշխանութիւններ մաքուր գրի տէր կարող քարտուղարներ գործածեն։ — Հիճազի երկաթուղիին համար հանգանակուած գումարը 76,158,140 դահ. հասած է։ — Հրեայ մեծանուն իմաստաւէր Մաքս Նորտաու Աթենական թերթի մը մէջ գրած է թէ Յունաստանի շահերը կը պահանջեն որ Թուրքիոյ հետ իր բարեկամութիւնը ամրապնդէ։ — Թղթատարական վարչութիւնը որոշեց օտար երկիրներէ եկած անտէր ծրարներու համար գործադրել գաւառներէ եկած նման ծրարներու յատուկ օրինական ձեւակերպութիւնները։ Կայսինքն՝ մինչեւ երկու ամիս պահել զանոնք նամակատան մէջ, միեւնոյն ժամանակ ծանուցում հրատարակելով որ անոնց տէրերը ներկայանան, իսկ եթէ չներկայանան, արժէքաւորները զրկել թղթատարական վարչութեան եւ հոն բանալ, իսկ անարժէքները զրկել զանոնք առաքող նամակատան եւ հոն կատարել յոյն գործողութիւնը։ Դարձեալ, որպէս զի հեռագրական հաղորդակցութիւնները արագ տեղի ունենան, որոշեց, նախ, պղնձէ շինել բոլոր հեռագրաթիւերը եւ հեռագրական նոր գործիքներ գնել, երկրորդ, Տարիւշէֆագայի մէջ հեռագրութեան մասնաւոր դասախօսութիւն մը հաստատելով կարող պաշտօնեաներ պատրաստել հեռագրական վարչութեան համար։ — Կը յիշուի թէ Պետական խորհուրդի Օրէնսդիր ճիւղը ձեռնարկած է կանոնադիր մը պատրաստել անանուն եւ ապահովագրական ընկերութիւններու նկատմամբ։ Կը լսուի թէ այդ կանոնագիրը, թերթիս առաջին թուով արդէն տրուած տեղեկութիւններէն զատ, կը տրամադրէ որ մայրաքաղաքի բոլոր թաղերը ջրի շտեմարաններ ունենան, հին տունները փլցուին, փայտաշէն տուներ պատով իրարմէ բաժնուին եւ նեղ փողոցներն ընդարձակուին։ — Հեծելազօրքի եւ թըն-

դանթաթայրի ձիերուն մէկ մասը Հունգարիայէ պիտի գնուի : — Պուլկարիոյ 1903ի ներածութեան արժողութիւնն եղած է 81,704,487 ֆրանք, արտածութեանն ալ 108,073,639: Մինչեւ տարեգլուխ, Օսմ. Հանրային Պարտքի Բ, Գ եւ Դ. արժէթղթերէն 69,016,380 ոսկի արժողութեամբ արժէթուղթ յանձնուած է զբամատուններուն՝ փոխանակման համար : Հետեւապէս հրապարակի վրայ տակաւին չփոխանակուած կը մնայ 7,920,320 Անգղ. ոսկի արժէթուղթ : Եթէ մինչեւ ութ տարի չներկայացուին առնք փոխանակման համար, Օսմ. կառավարութեան պիտի թողուն, կ'ըսուի : Շրջաբերութեան մէջ գտնուող 1,924,264 երկաթուղիի պարտաթուղթերէն ալ 1,202,102ը մինչեւ տարեգլուխ զբամատուններն յանձնուած են կործնելութեան անջատման համար : — Սուէզի ջրանցը 10 մեթր աւելի խորունկցնելու, կորութիւնները ընդարձակելու եւ նաւահանգստին բերանը փոփոխելու նպատակով քննիչ մարմին մը զրկուած է հոն ջրանցին միջազգային յանձնաժողովին կողմէ : — Դեր տեղակալի (միւլազիմ) եւ առաջին յիսնապետի (պաշ չափուշ) միջեւ նոր աստիճան մը հաստատուեցաւ 150 դահ. ամսականով :

Բոլո. Ժող. Բարեկարգեալ Երիցական եկեղեցիները անցեալները Մր. Բէնըտի անունով միսիոնար մը զրկեցին Իսթէնտէրսուն, եւ Աւետարանի քարոզութեան ձեռնարկելով դպրոց մը բացին : Տեղւոյն Ժողովական Աւետարանականներուն ալ թոյլ կու տան իրենց մատրան մէջ հոգեւոր պաշտօն կատարել թրքերէն լեզուով : Այդ եղբայրները իրենց տարեգլխի հոգեւոր պաշտօնին առիթով ոսկեգրամ 88 դահ. հաւաքած են Այնթապի հիւանդանոցին համար, Ծննդեան առաւօտուն ալ 84½ դահ. աւետարանական գործի համար : — Վեր. Հ. Այնթապի Հալէպէ վերադարձած է եւ Այնթապի քարոզիչներէն Վեր. Յ. Գուլմուրեան Հալէպ գացած է՝ իբր երկու ամիս հոն Աւետարանականներուն քարոզելու համար : — Անցեալները Խարբերդի Եփրատ եկեղեցիին մէջ Իշմէի հովիւ ձեռնադրուած է Պատ. Պաղտասար Գալայճեան, աւելի կանուխ ալ Պատ. Վարդան Ամիրխանեան ձեռնադրուած է Տիարպէքիի հովիւ : — Կը յիշուի թէ Լանկայի եկեղեցին հովուութեան հրաւիրած էր զՎեր. Դ. Տէմիրճեան, Կիւրիւնի հովիւը, եւ ան ընդունած էր հրաւէրը : Սակայն Կիւրիւնի եկեղեցիին եւ Կեդրոնական եկեղեցական Միութեան թախանձանքին վրայ Լանկայի եկեղեցին հանձնեալ ետ առնել իր հրաւէրը եւ կը խորհի ուրիշ մը հրաւիրել :

Հոյ Լոս. Ժող. Երուսաղէմի կառավարիչ Քեաղիմ պէյ վերջերս տեղւոյն Հայոց վանքը երթալով այցելութիւն տուաւ Տ. Յարութիւն Պատրիարքին եւ ժամու մը չափ տեսակցեցաւ վանքին ներկայ կացութեան վրայ : — Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ Երուսաղէմի փոխանորդ հօր Տ. Ներսէս Եպսկ. Գէորգեանի եւ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Մադսուտեանի : — Գողանի մէջ բանտարկուած ութ Հաճընցիներ ազատ արձակուեցան : — Արաբիի Սբ. Աստուածածին եկեղեցիին վերաշինութիւնն արտօնուեցաւ կայս. հրամանով : — Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Էջմիածնի մէջ հացկերոյթ տուաւ այն Ռուս փաստաբաններուն, որոնք անցեալները յաջողութեամբ պաշտպանեցին իրենց աշխարհական եւ կրօնական Հայ փոխանորդեալները, որոնք ամբաստանուած էին թէ Երեւանի մէջ չէին դիւրացուցած Ռուսահայերու եկեղեցական կալուածներու գրաւման վերաբերեալ պետական հրամանագրին գործադրութիւնը : — Տր. Բագարատ Խալաթեանց Դերմանիոյ Հայտէլպէրկ քաղաքի Համալսարանին Հայերէնի, Ռուսերէնի եւ Պարսկերէնի դասախօս անուանուած է : — Համբաւաւոր նկարիչ Թիար Վարդան Մախոխեան Պերլինի դեղարուեստի ընկերութեան գործօն անդամ ընտրուած է : — Նախիջևանցի Յովհաննէս Աճէմեան 120,000 ռուպլի հարստութիւն մը կտակած է մայրաքաղաքիս Հայոց Պատրիարքարանին, տոկոսը գործածելու համար ի նպաստ աղքատներու եւ աղքատ վարժարաններու :

Յոյն Ժող. Այնորոզի վանքերէն քսանը 300 ոսկի հանգանակած են կայս. զօրաց համար : — Րումէլիի ուրիշ Յոյն վանքեր ալ 250 ոսկի զրկած են Պատրիարքարան նոյն նպատակով : — Մ. Թոտորի Զաֆիրիտի իր բոլոր հարստութիւնը յատկացուցած է բարձրագոյն վարժարանի մը հաստատման ի Կէմէլիկ : — Յունաստանի մէջ կազմուած նպաստամատոյց յանձնաժողովը ցարդ 179,150 արախմի հաւաքած է Երուսաղէմի Յունական Պատրիարքարանի պարտքին համար : — Մեծ Կղզիի որբանոցին օրական պարէնը աւելցուեցաւ կայս. հրամանով :

ԴՐԱՍԱԿԱՆ

(Յունիւ 29/11 փետր.)

Օսմ. Երաջեալ	Օսմ. ոսկի	87.20	
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆրանք	140.50	
ԴՐԱՍՏ. Օսմ. ոսկին 100է			
Մէճիտիյէ	108 07	Նարալէն	87 19
Նոր մէթալիք	104 30	Գրիմից	51 05
Մանր արծաթ	104 05	Անգղ. ոսկի	110
Ռուսիոյ բոլ	90	Մանէթ	8 64

ԱՐՏԱՔԻՆ

Մէջ Բրէհաւի . Թագաւորն անձամբ բացաւ Խորհրդարանը Փետր. 2ին : Սթանհարթ, երկարօրէն նկարագրելէ ետեւ թափօրը Պըքինկըմի պալատէն մինչեւ Խորհրդարանը , սապէս կը պատկերացնէ Ն. Վեհափառութեան մօտը Լորտերու ժողովասրահը . Վերջում վայրկեանին փողերը հնչեցուցին զինուորական գոռ նուագ մը եւ հոյակապ զոնները բացուեցան : Պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ արդէն իրենց տեղերը կը դռնուէին : Արքունիքի հրամանատար Նորֆոլքի դուքսը մեծ սենեկապետ Չամլի Լորտ մարքիզին հետ կը քալէր քով քովի : Թագաւորին եւ Թագուհիին անմիջապէս առջեւէն կ'երթար Տէվընշիրի դուքսը պետական սուր ի ձեռին : Մէկ ակնարկով կարելի էր նշմարել թէ քաջառողջ էր Թագաւորը , որ յամր քայլերով կ'ընթանար Թագուհիին ձեռքէն բռնած : Թագուհին համակ ժպիտ էր , եւ խնդր է թերեւ թէ մեր պատմութեան բովանդակ ընթացքին մէջ Թագաւորին կենակիցը երբեք աւելի սիրուն ու չնորհագեղ կերպարան ունեցած է քան զոր ունէր երէկ Ն. Վեհափառութիւնը : Ն. Վեհափառութիւններուն մատուցուած մեծարանքն հարկաւ կը բաղկանար լոին խոնարհութենէ միայն : Սակայն անոր անկեղծութիւնը կամ հաւատարմութիւնը ոչ նուազ ակնեւել էր : Յայտնի է թէ զգածուեցան անոնք մինչ այս կողմ եւ այն կողմ խոնարհելով անցան դացին : Թագաւորն իր դահաճութիւնով , զոր կարգաց յօտակ ու զօրաւոր ձայնով , խօսեցաւ . գոհացուցիչ յարաբերութիւններուն վրայ զորոնք ունի բոլոր տէրութիւններուն հետ , եւ յիշեց Յրանսայի հետ կնքուած իրաւարարական դաշնագիրը , Ամերիկայի հետ Ալասքայի սահմանազիւսի վէճին յարդարումը , Սոմալիլանտի պատերազմը եւ Չինու հաւանութեամբ դէպ ի թիպէթ ղրկուած արշաւախումբը : Ռուսիոյ եւ Ճափոնի անհամաձայնութեան նկատմամբ ըսաւ . « Ուելս օգնութիւն զոր իմ կառավարութիւնս կրնայ օգտակարապէս մատուցանել ի նպաստ խաղաղաւետ լուծման՝ ամենայն սիրով պիտի մատուցուի » : Արքայական թափօրին մեկնումէն ետեւ երեսփոխանները իրենց սրահը վերադարձան եւ դահաճութիւն պատասխանին վրայ խորհրդակցութիւնն սկսաւ : Լորտերու ժողովին մէջ բոլոր ճառերուն զլիսաւոր մասն եղաւ հանգուցեալ Լորտ Սոլդաքըրի ներքողը , Երեսփոխ. ժողովին մէջ զգալի եղաւ ինֆլուէնցայէ պատկած Մր. Պաֆուրի բացակայութիւնը : Վիճաբանութեան ընթացքին մէջ , որ ամ-

բողջ շաբաթը տեւեց , Մր. Բէտմընտ կառավարութիւնը քննադատեց Իրլանտայի վարչութեան համար , զոր բոլորովին անյաջող կոչեց : Աւելի երկար վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Հարաւային Ափրիկէի պատերազմին ընթացքին վրայ , որ խստիւ պախարակուեցաւ Ընդդիմադիրներէն : Սըր Հ. Բէմպլը Պէնըրմէն ըսաւ թէ պատերազմէն անմիջապէս առաջ Մր. Չէյմպըրլէն ըսաւ իրեն թէ կառավարութիւնն առաջադրած է 10,000 զօրք ղրկել եւ Վի վրդովիք . մենք դիտենք թէ այս մարդիկը (Պօէրները) պիտի չպատերազմին : Մենք զանոնք վախճնելու խաղ մը կը խաղանք » : Մր. Չէյմպըրլէն պատասխանեց թէ ինք տարբեր կերպով կը յիշէ իր ըսածը : Պատերազմը վարելու յոռի զրուսթիւնը պախարակող առաջարկը մերժուեցաւ 192ի դէմ 278 քուէով : Մր. Պրատրիք ըսաւ թէ Թիպէթ ղրկուած արշաւախումբը կը բաղկանայ 3,000 մարդէ : Նորագոյն լուրերու նայելով Մր. Պաֆուրի վիճակն հետզհետէ կը բարւոքի :

Մայրեւոյն Արեւել . Անստուգութեան բոլոր շաբաթներէն ետեւ վերջապէս պատերազմի որոշում տրուեցաւ եւ թշնամութիւններն սկսան : Ճափոնական ծանուցագրին Ռուսական պատասխանը շաբաթ Ճափոնի կառավարութեան յանձնուեցաւ Թոքիօի Ռուսական դեսպան Պառոն տը Ռոզէնի ձեռամբ , Կիրակի Սբ. Փեթրոսպուրկի պաշտօնաթերթը Լամատորֆ կոմսին հետեւեալ զեկուցումը հրատարակեց . « Սբ. Փեթրոսպուրկի Ճափոնական դեսպանը իր կառավարութեան հրամանով Ռուս կառավարութեան յանձնեց ծանուցագիր մը , որով կը հաղորդուի թէ Ճափոն որոշած է խզել բանակցութիւնները եւ ետ կանչել Սբ. Փեթրոսպուրկի իր դեսպանը եւ դեսպանատան ամբողջ պաշտօնէութիւնը : Հետեւապէս Նիքոլա ձարը հրամայած է որ Թոքիօի Ռուս դեսպանը եւ կայս. դեսպանատան ամբողջ պաշտօնէութիւնը անմիջապէս մեկնին Ճափոնի մայրաքաղաքէն : Ճափոնի կառավարութեան , որ մինչեւ իսկ Ռուսիոյ պատասխանին չսպասեց , այս ընթացքին ի տես՝ Ռուս կառավարութիւնը զայն պատասխանատու կը համարի երկու պետութիւններուն զիւանագիտական յարաբերութիւններուն խզման բոլոր հետեւանքներուն » : Այս կը նշանակէ թէ Ճափոն իր որոշումը տուած է առանց Ռուսիոյ ծանուցագիրը տեսնելու : Այս կը հասկցուի նաեւ Թոքիօէ հասած հեռագրէ մը , որ կ'ըսէ թէ Ճափոն , աւելի քան երեք շաբաթ Ռուսիոյ պատասխանին ի զուր սպասելէ ետեւ , ստիպուեցաւ զիւանագիտական իր յարաբերութիւնները խզել՝ գործողութեան իր ազատութիւն

նը վերստանալու համար Ռուսիոյ մէջ ճափոնական շահերու պաշտպանութիւնը Բրիտանական դեսպանատան յանձնուեցաւ . եւ Մանչեսթրիոյ եւ Վլադիվոսթոքի ճափոնցիներն սկսան փութով մեկնել : Նոյն Վլէթֆօ կ'ըսէ թէ բանակցութիւններն սկիզբէն ի վեր կատակերգութիւն մ'էին , վասն զի ճափոնի կառավարութիւնը Իտալիոյ մէջ գնուած երկու յաճանաւերուն ժամանման կ'պատէր միայն : Ամերիկայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ գտնուող ճափոնցիները իրենց ընտելացր զառնալու հրաման ընդունած են : Սլանֆորթի Թոքիօի թղթակիցը կ'ըսէ թէ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ հոն եւ փողոցները զինուորներով լեցուն են : Այդ ժամանակ իսկ կը կարծուէր թէ տակաւին հնար է պատերազմին առջեւն առնել , եւ թէ Ռուսիա ճափոնական զօրաց ի Հարաւային Բորէա մուտը պատերազմի պատճառ պիտի չնկատէ : Այն ատեն միայն պիտի զգար թէ իր շահերը վտանգուած են , երբ տեսնէր թէ ճափոն Մանչեսթրիոյ կամ Հիւսիսային Բորէայի մէջ գործի ձեռնարկած է : Բազմաթիւ հեռագիրներ հասան տեղի ունեցած նաւամարտերուն նկատմամբ , բայց հետեւեալը կը թուի անոնց ամփոփումը . Առաջին կողմը տեղի ունեցած է գիշեր ատեն , Երեքշաբթի գիշեր կէսգիշերէն քիչ առաջ ճափոնական նաւաբաժինը Փորթ Արթըրի մօտեցած է լոյսերը մարած : Արդիւնքն այն եղած է որ Ռուսական մարտանաւ մը եւ երկու յաճանաւ ծովառմարով հարուածուած են եւ խրուած որպէս զի չընկղմին : Յաջորդ օրը ընդհանուր նաւամարտ մը եղած է , եւ Ռուսական նաւաբաժինն չորս նաւ անգործութեան դատապարտուած են , բայց չեն ընկղմած : ճափոնցիները կորուստ չունին , կը թուի : Այս երկու նաւամարտերը կը ծանուցուին Ռուսական կառավարիչ Ալեքսիէվ ծովակալէն , եւ տրուած տեղեկութիւնը կրնայ իրեւ ճիշտ եւ վաւերական նկատուիլ : Կ'ըսուի նաեւ թէ Ռուսական երկու յաճանաւեր Բորէայի Չէմուլիո նաւահանգստին մէջ նախ փակուեցան եւ յետոյ գրաւուեցան ճափոնցիներէն : Դարձեալ կ'ըսուի թէ գրաւուած են Ռուսիոյ կամաւոր նաւատորմին պատկանող երկու նաւեր , որոնք զօրք կը փոխադրէին պատերազմին դաշտը : ճափոն Բորէայի մէջ զինուոր կը տեղացնէ Չէմուլիոյ ճամբով , որ Բորէայի Սէուլ մայրաքաղաքին Բորէական մօտագոյն նաւահանգիստն է : Նորագոյն տեղեկութիւնն ստանալու յարմար դիրքի տէր անձնաւորութիւն մը սապէս կ'ամփոփէ ցարդ իմացուած արդիւնքները . « Ռուսիոյ ամբողջ կորուստն է ինը նաւ , եւ թերեւս տասնըմէկ » — Ըստ նորագոյն լուրերու , Ռուսական յաճանաւերէն մին , Վալէաւ , որ կ'ըսուէր թէ ընկղմած է , ճափոնցիներէն գրաւուած է եւ թէ ուրիշ եօթը Ռուս նաւեր ալ գրաւուած են : ճափոնցիները գրաւած են զՄաղամիօ ի Բորէա եւ իրենց զինուորական գործողութիւններուն խարխիս պիտի ընեն : ճափոնական զօրաց գումարտակ մը Սէուլ ժամանած է : Ռուսիոյ Պատերազմական նախարար Զօր. Բուրո-

փաթքին խարսկին եկած է ցամաքային զօրաց հրամանատարութիւնն ստանձնել : Ռուսական աղբիւրէ կը ծանուցուի թէ Բորէան Մանչեսթրիոյ զատող Եալու գետին ափանց վրայ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է եւ ճափոնցիները յաղթուած են , նաեւ թէ Ռուսերը յառաջ խաղալով գրաւած են զՉէմուլիօ : Այս վերջինն անկարելի է հեռաւորութեան եւ այն դիւրութեան պատճառով , որով ճափոն կարող է հոն զօրք տեղացնել , Երկու հակընդդէմ կողմերն ալ խիստ գրաւունութիւն պիտի հաստատեն հեռագրութեան վրայ եւ իրենց հսկողութեան տակ գտնուող տեղերէն այնպիսի լուրեր միայն պիտի զան որոնց թոյլ կու տան , Բազմաթիւ պիտի ըլլան չրջաբերող անհիմն լուրեր , ինչպէս միշտ կ'ըլլայ պատերազմի ժամանակ : Այս կարգէն է , կը կարծենք , Փարիզեան սալուրը թէ ճափոնցիները երկու մարտանաւ , երկու յաճանաւ եւ ինը ծովառմարկի կորուստ ունեցած են նաւամարտին մէջ : Ամերիկեան կառավարութիւնը պաշտօնապէս չէզոքութիւն հրատարակեց : Նոյնպէս պիտի ընեն , կ'ըսուի , Անգլիա , Գերմանիա եւ Աւստրիա : Տէրութիւններէն շատեր միացած են երաշխաւորելու համար Չինու չէզոքութիւնը : Տեղի կայ յուսալու թէ պատերազմը պիտի սահմանափակուի երկու պատերազմիկ ազգերուն մէջ միայն :

Գերմանիա . Անցեալ շաբթու Պերլինէ 372 հոգի եւս զրկուեցան Հարաւային Ափրիկէի Հէրէթօներուն ապստամբութիւնը նուաճողներուն օգնութեան : Կայսրը անոնց ուղերձ մը խօսեցաւ յատկ ձայնով եւ յորդորեց քաջութիւն եւ անշահախնդրութիւն ցոյց տալ Հարաւային Ափրիկէի դժբախտ Գերմաններուն օգնութիւն մատուցանելու պահուն : Սակայն կը կարծուի թէ Հէրէթօնները փախած պիտի ըլլան նոր զինուորներուն ժամանումէն առաջ , եւ թէ ասոնց զիջաւոր գործը պիտի ըլլայ թշնամին հալածել եւ անոնց յափշտակած արջառը ետ առնել : Ազատուեցան Վինտհոք եւ Օքայանտա , ուր Գերմաններու փոքրիկ խումբեր պաշարուած էին : Դարձեալ , կը հեռագրուի թէ սպաննուած են 44 զաղթականներ , որոնցմէ ոմանք էին տղաք ու կիներ . կռուի մէջ մեռած են 26 զինուոր : Կը կարծուի թէ ուրիշ 50 անձեր ալ մեռած են : — Կը ծանուցուի թէ Միջերկրականի մէջ Վիլհելմ կայսեր պտոյտը պիտի սկսի Մարտ 4ին եւ թէ Կայսրը 40 օր պիտի բացակայի Գերմանիայէ :

Այլեայլ . Սերպիոյ խորհրդարանը չընդունեցաւ ելեւմտական բացը գոցելու կառավարական առաջարկը : Նախարարութիւնն ալ հրաժարեցաւ եւ ուրիշ մը կազմուեցաւ Մ. Կրուիչի վարչապետութեամբ : — Պալթիմորի մէջ մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ , որ Շիքակօի մեծ հրդեհէն ետքը պատահածներուն մեծագոյնն է :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊՈՐ ՅՅՏԱՆԱՆ
Յիմնամեքլաբ Եօգուչու Սկիքիգան խան